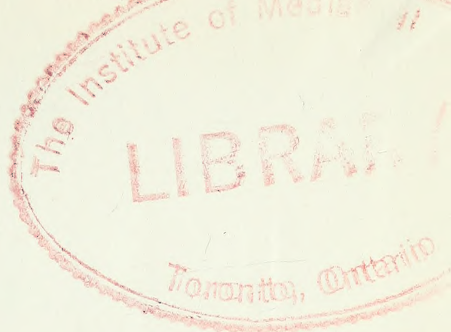

The Institute of Medi
LIBRA
Toronto, Ontario

NEDERLANDSE BALLADEN

UIT

VERSCHILLENDE EEUWEN

DOOR

DR A. ZIJDERVELD.

II.

ZUTPHEN — W. J. THIEME & CIE.

Uit de letterkundige Almanakken.

I. ADA EN WILHELM. [1])

EENE ROMANCE.

Daar stond, in zeker bloemrijk dal
  Agt eeuwen ruim geleeden,
Nabij den schoonsten waterval,
  Een kleine rieten wooning.

De grijze Milkon bleef zijn lot
  Hier kommerloos verbeiden.
Zijn Gade was reeds lang bij God;
  Een Zoon was al zijn wellust.

Wilhelm scheen in zijn vroegste jeugd
  Een onschuldvolle engel,
In verdren leeftijd hief de deugd
  Hem tot een zichbre Godheid.

Zijne reine ziel vond haar vriendin
  In Ada, 't edelst meisjen:
Straks werd, op 't feestältaar der min,
  Hun trouwverbond bezworen.

Nu zweefden stille zaligheên,
  Hier tusschen vruchtbre heuvlen.
't Geluk verzelde alöm de treên
  Der jeugdig Echtelingen.

Natuur spreidt al haar godlijk schoon,
  't Geen serafs kan verrukken,
Hier voor 't eenvoudig oog ten toon;
  En kroont elk uur met blijdschap;

---

[1]) Almanak voor het Verstand en Hart 1798. De Noord-Nederl. Rom. poëzie pag. 243.

Een beek viel ruischend van de rots,
  En drenkte veld en beemden;
Dit dal was weer de lusthof Gods,
  Waar liefde en onschuld woonden.

Nog werd het bloeiend heil vergroot,
  Wilhelm omhelst een wichtjen
Op Ada s moederlijken schoot
  Eer 't huwlijksfeest verjaarde.

Een kind, schoon als de morgenstond,
  Speelde aan den blanken boezem
Der Moeder, op wier lieven mond
  De lach der Englen zweefde.

De grijze Milkon zag zijn beeld
  In 't schuldloos kind herleeven:
Vaak bleef zijn ziel, door hoop gestreeld,
  Zich in elk trekjen spieglen.

Zoo snelden twintig maanden voord,
  In 't zaligst vergenoegen;
Toen eindlijk roof, en krijg, en moord,
  Zich wijd en zijd verspreidden.

Een volk, alöm door 't ijs benard,
  Ontvlood het koude noorden,
Hun boezem droeg 't gevoelloost hart,
  Zoo koud als de ijsgebergten.

Nu riep het dierbaar vaderland,
  Zijn zoonen tot bescherming;
Elk greep de wapens in de hand,
  En vloog, vol moed, naar 't slagveld.

Geen lafheid boeide een' jongling thans
  Aan 't slaafsch, aan 't praalziek meisjen.
„Gaa, strijd, keer met een' burgerkrans,
  Zoo sprak de maagd, maar weende.

Der helden zwaard werd stout gewet,
De teedre zuigling lachte,
Zich spieglende in het blank helmet,
Of speelend met de pluimen.

Geen strijdbaar man verkoos de rust,
Hij troostte gade en kindren;
Hun traanen werden weggekust;
En moed ontvlamde elks boezem.

Wilhelm, wiens dappre heldenäart
In spreekende oogen gloorde,
Wilhelm, ontving ook 't glinstrend zwaard
Uit 's grijzen vaders handen.

„Mijn Zoon! keer als verwinnaar weer!
(Dus sprak de brave Vader,)
„Leg nooit uw heldenwapens neêr
„Dan hier, om ons te omhelzen.

„Geen bloed bemorsse uw zwaard, mijn Zoon!
„Dan 't bloed van rechtvertreeders.
„Keer niet, als met een zegekroon,
„Maar draag nooit slaavenkluisters,

„Verdedig onzen vrijen grond;
„Denk dat uw wanklend wiegjen
„Hier veilig onder 't lommer stond,
„Van de eiken, die ik plantte.

„Uw bloed behoort aan 't Vaderland,
„Welks wetten voor u waakten;
„Ach! kon mijn krachtelooze hand
„Voor u de wapens voeren!

„Mijn zegen volgt u in den strijd,
„Zelfs in den dood, geliefde!
De Grijsäart zweeg, ook riep de tijd
Om naar den krijg te spoeden.

Wilhelm zag Ada spraakloos aan,
  Zij zonk hem op den boezem,
Haar hijgend hart bleef angstvol slaan
  Terwijl zij snikkend schreidde.

„Vergeef mijn zwakheid, beste vriend!
  „Zij doet uwe Ada bloozen.
„Heeft ooit uw hart mijn min verdiend,
  „'t Is nu, zoo sprak de teedre.

„Strijd, liefling! denk aan onze min,
  „Denk aan ons hulploos kindjen
„Maar nooit worde Ada een slaavin,
  „Wilhelm! van uw verwinnaar!

„Mijn zwakke hand zoekt eer den dood;
  „Ik, noch uw telg sleept ketens,
„Vrij stervend, wordt mijn zwangre schoot
  „Ook 't graf der schuilende onschuld".

Hier smoort een heete traanenvloed,
  Haare afgebroken woorden,
Wilhelm voelt nieuwen heldenmoed
  Voor elke traan ontvlammen.

Hij drukt in 't eind den kus der smart,
  Der scheiding, op haar lippen;
Hij knelt zijn' wiegling aan zijn hart,
  En snelt nu 't krijgsvuur tegen.

Straks was de zegekroon verdiend,
  De woeste vijand vlugtte;
Maar Ada's dierbre huwlijksvrind,
  Keert in haar arm niet weder.

De strijdgenooten van den held,
  Getuigden zijn gevaaren,
Maar nergens werd, op 't oorlogsveld,
  Zijn bloedig lijk gevonden.

Nu was de zaligheid ontvlugt,
  Uit grijzen Milkons woning,
Intusschen kroonde een tweede vrucht
  Vrouw Ada's reine liefde.

Maar in den bangsten baarensnood,
  Schreit Ada om haar Gade,
En 't kraambed scheen aan smart en dood,
  Vol zielenrouw, geheiligd,

Zij leefde alleen voor 't hulploos kroost,
  En voor den veegen grijzen,
Haar teedre ziel vond nergens troost,
  Dan slechts in 't eenzaam schreien.

Haar jammren klonk door 't lindenbosch
  Zoo vaak de scheemring daalde,
Dan werd haar zuiglings roozenblos,
  Bepaereld met haar traanen.

Eens had zij slaaploos weer den nacht,
  In 't lieflijkst' van de lente.
Op 't bloemrijk leger doorgebracht,
  Met weenen om haar gade.

Zij trad bij 't bloozend schemerzucht,
  Nu naar den boord van 't beekjen;
Haar sneeuwblanke arm droeg 't slaapend wicht,
  En aan haar hand sprong 't knaapjen.

Zij vlijdde zich nu magtloos neer,
  Waar Milkons lamm'ren weiden,
Zij zucht nog — maar gevoelt niet meer,
  Noemt nog Wilhelm, doch fluimert.

Maar achter gindsche rotzen bruischt
  De zee, en 't luchtig windjen,
Dat fluistrend in de takjens ruischt,
  Drijft ook een vaartuig herwaard.

Dit vaartuig, naar der Mooren trant
  Getuigd, voert Ada's liefling:
Triumf, daar stapt hij blij aan 't strand,
  En gloeit reeds van verrukking.

Zijn ziel zweefde in een' vluggen blik
De steilste rotzen over;
Zijn hart gevoelt bij elken tik
Nog sterker — teedrer banden.

Zijne Ada zweeft hem voor den geest,
Als moeder van twee englen;
Zijn vader viert het welkomfeest
Vol vreugde, in zijn verbeelding.

Maar telkens dekt een donkre wolk
Zijn zaligste verwachting:
God! zucht hij, als 't verwonnen volk
Ons dal eens had gevonden!

Als 't hier zijn wraak eens had gekoeld,
In 't bloed van weêrlooze onschuld!
Wie teekent wat Wilhelm gevoelt,
Bij dit afgrijslijk denkbeeld?

Verlangen, hoop en teedre smart,
Bevleuglen al zijn stappen;
Hij nadert, en zijn hijgend hart
Klopt hoorbaar in zijn' boezem.

't Geblaet van Milkon's graazend vee,
Schijnt hem de stem des vredes;
Hij daalt de rots reeds af, de zee
Is aan zijn oog ontweeken.

De grond, dien nu zijn voet betreedt,
Lacht hem, vol bloemen, tegen,
Het lentekoeltjen droogt zijn zweet
Al speelend' met zijn lokken.

Zijn oog dwaalt juichend over 't land,
En hecht zich blij aan de eiken,
Door vader Milkon zelv' geplant;
Nu zoekt hij 't rieten stulpjen.

Maar welk een volle zaligheid,
Boeit ijllings al zijn zinnen,
Bij 't schaap, dat ginds al zoogend weidt,
Rust slaapende Ada veilig.

Zijn oudste telg, pas twee jaar oud,
  Bestrooit haar, vriendlijk staam'lend,
Met boterbloemtjens, geel als goud,
  Of dartelt met de lamm'ren.

De lief ontwaakte zuigling speelt
  Met moeders losse lokken,
Of op haar borst met vaders beeld,
  Gehecht aan 't zijden halslint.

Daar staat Wilhelm, door vreugd vermast
  Verrukking boeit zijn lippen;
Zijn oog, door zoo veel heil verrast,
  Staart met verstijfde blikken;

Zijn ziel verstaat de taal der smart
  Uit Ada's teedre trekken:
Die taal geeft aan 't gevoelvol hart
  Welhaast zijn veerkracht weder.

Hij knielt werktuiglijk naast haar neer,
  En kust zijne Ada wakker. —
Zij ziet — herkent — maar denkt niet meer;
  Zij is volkomen zalig. —

Het reinst genot stroomt in haar ziel;
  Haar drijvende oogen vragen:
Wilhelm verstaat die vraag: „Ach! 'k viel
  Dus zegt hij, dierbaarste Ada!

„'k Viel moedig aan op 's vijands vloot,
  „Het bloed stroomde uit mijn wonden;
„'k Ontrukte een' dappren landgenoot
  „Nog stout aan beul en ketens.

„'k Beklom nu 't vaartuig van den Vorst,
  „Zijn volk wierp 't moordtuig neder;
„Een ijzren speer stak door zijn borst;
  „De dood zweefde op zijn lippen:

„Nu kende ik hier geen' vijand meer,
  „Ik staakte alöm het strijden;
„'k Schonk aan den Vorst zijn vrijheid weer,
  „Dit gaf hem vreugd in 't strijden.

„Doch toen het scheepsvolk mij naar 't land
„Weêr vreedzaam wilde voeren;
„Toen barstte een stormwind los, en 't strand
„Was aan ons oog ontweeken.

„Ik dobberde in den Oceaan
„Op hemelhooge baaren,
„En 'k landde op 's vijands kusten aan,
„Na lang en hooploos zwerven.

„'s Volks dankbaare eerbied was daar 't loon
„Voor zuivre menschenliefde:
„Men bood mij rijksvorstin en kroon,
Maar 'k gruwde — en zwoer u liefde;

„'k Begeerde niets, dan volk en schip,
„Om herwaard mij te voeren.
„Dit werd vergund — en aan uw hart,
„Mijne Ada! ben ik zalig."

Maar, God! mijne Ada! welk gezicht?
De doodverw kleurt haar wangen,
Wat wilt ge, o dood? ruk weg dien schicht,
Of grief ook dezen boezem.

Haar langverteerde leevenskracht
Moest voor 't genot bezwijken;
't Gevoel, dat op haar lippen lacht,
Is overstemd en doodlijk.

„Wilhelm! gij leeft! mijn heil is groot,
" Zoo stamelt zij al stervend,
En zoekt uw koude hand, o dood!
Te ontschuilen aan zijn' boezem.

Wilhelm, die zich zoo zalig zag,
Gilt nu door zielenjammer,
Nog kust hij Ada's jongsten lach,
Van haar verstijfde lippen.

Vertwijfling worstelt in zijn hart;
Hij drukt zijn kroost in de armen,
Maar woedt vol bittre zielensmart,
En de echo wekt de herders.

Zij wachten, in dit vreedzaam oord
  Geen jammerkreet, maar vlieden.
En roepen: Ada wordt vermoord!
  „Help Milkon! help, haar kindren."

De Grijsäart voelt zijne oude borst
  Straks door Natuur weer gloeien,
En grijpt zijn speer — terwijl hij dorst
  Naar 't bloed van Ada's moorder,

Hij volgt, bedwelmd door schrik en smart,
  Vol moed zijn herdersknaapen,
En stoot Wilhelm den speer in 't hart,
  Op 't lijk der schuldlooze Ada!

Wilhelm voelt nu zijn rouw verzoet,
  Nog zucht hij stervend: Ada!
En 't kroost, bevlekt met 's Vaders bloed,
  Schreit angstvol om ontferming.

De Grijsäart hoort 's helds jongste zucht,
  Nu kent hij 't stervend offer;
Zinkt magtloos neer; 't gevoel ontvlucht.
  God! dat hij nooit ontwaake.

P. M.

II. WILHELM EN THERESIA [1]).

(ROMANCE.)

Er ligt in 't Duitsche Rijk een Slot,
  Vóór eeuwen reeds gebouwd;
Hetwelk een zwaar belommerd bosch
  Om zijnen wal aanschouwt.

Twee beelden, door hun oudheid groen,
  Versierden d' ijzere poort,
Wier oopning met een naar geknars
  Van verre werd gehoord.

---

[1]) Almanak der Muzen en Gratiën 1815, De Noordnederl. Rom. poëzie, pag. 245.

't Getralied venster, met een punt
Gebouwd, naar Gotsche praal,
Doorliet van 't helderst zonnelicht
Slechts hier en daar een straal.

De klim-op en het geele mosch
Versierden 't leije dak
En tooren, uit wiens hoogen top
Een roestig vlagje stak;

Reeds driemaal had de zilvre maan
Heur korten loop volbracht,
Sints hier Theresia, vol moed,
Haar sterfuur had verwacht.

Zij werd, om haar bevallig schoon,
Eens door een Graaf geschaakt.
En daar zij hem steeds weigren bleef,
Door sterken wacht bewaakt.

Haar kerker was een diep gewelf,
Wiens akligheid het licht
Van eene schemerende lamp
Ontdekte aan heur gezicht.

Nooit trof het minst geluid haar oor,
Dan dat van haar geween,
Dat met een naaren nagalm klonk,
Door 't hoog gewelfsel heen.

Doch als ze, in haar' rampspoedigheên,
Aan haren Wilhelm dacht,
Ontlastte zij haar boezem vaak,
Door eene droeve klacht.

„o Dwingeland! gevoelde uw hart
„Geen mededogen meer?
„Met vreugd schenk ik u al mijn schat,
„Schenk mij mijn' vrijheid weêr!

„Ach, waardige Ouders! — die mij thans
„Geheel ontnomen zijt!
„Wist ge in wat ijselijken staat.
„Thans uwe Dochter lijdt....

„Maar neen! — dat zou slechts meerdre smart
„In uwe droefheid zijn:
„Ach, nooit zal uw' Theresia
„Weêr in uw armen zijn!....

„o Trouwe Ridder, die mijn leed
„Drie maanden hebt beweend,
„Wist gij eens, hoe Theresia
„Om uwe droefheid weent."

Hier had een onderaarsch gedruisch
Haar in deez' klacht gestuit....
Daar.... barst de grond der kerker op
Een Ridder rijst 'er uit!

Hij nadert: — een ontblootte kling
Blinkt in zijn' rechterhand;
Zijn linker torscht een fakkel-licht,
Dat helder knappend brandt.

„God dank! ik vind u eindlijk weêr!
„Zijt gij 't Theresia?....
„Nu zult ge altoos de mijne zijn;
„Kom, volg mij aanstonds na."

„„Wat 's dit? zijt gij mijn' Wilhelm's schim?
„„Ja 'k volg u; 'k ben bereid:
„„Waar slechts mijns Ridders schaduw is,
„„Is mijne zaligheid.""

„Neen, lieve Schoone! 'k leef voor u;
„Zie uwen Wilhelm weêr:
„Voel, hoe zijn vreugd een tranen-vloed
„Perst langs uw boezem neêr.

„Lang zocht ik, of geweld of list
„Me uw redder worden deed?
„En eindlijk vond ik uw Cipier
„Getroffen door uw leed.

„Hij wees me een onderaardschen gang,
„En 'k stoof uw' kerker in.
„En lagchte met gevaar en dood,
„Gedreven door de min.

„En!... Maar het wordt ten hoogsten tijd,
„Dat gij deez' plaats verlaat:
„Wij moeten ver gevloden zijn
„Vóór 't licht der dageraad."

Hij klemt haar teder in zijn arm,
En leidt haar' bange schreên,
Tot daar, bij d' oop'ning van 't gewelf;
Het maanlicht hen bescheen.

De Ridder vindt zijn' trouwe knaap
Hier, met zijn moedig ros;
En zet zijn' schoone Zielsvriendin
Nu achter hem op 't ros.

Daar vlogen slot en wal en gracht
Voorbij hun oogen heên!
Daar 't windje spelend' met de blaên,
Haar een vervolger scheen.

Er ligt bij de oever van de zee,
Niet ver van 't oude Slot,
Belommerd door Kastanje-loof,
Een wijde koele Grot.

Hier kwam, bij koelen zomer-dag,
De landjeugd vaak bijeen;
Als op het vlak der effen zee
Geen golfje meer verscheen.

Hoe menig Jongling was er niet,
Die hier een vrijster vond!
Hoe menig Meisje was er niet,
Die hier een' Vrijer vond!

De morgen had de kimmen reeds
Met gloeijend goud bezoomd;
Haar eerste stralen speelden nu
Door 't hemel-hoog geboomt,

Toen 't jeugdig Paar deez' Grot vernam,
Schoon 't reed al vlugtend voort,
Wanneer de Ridder achter hem
Den tred van Rossen hoord.

Hij ziet: de Graaf van Hoogland komt,
Door groot Gevolg verzeld,
Dat, jagende in een' vollen ren,
Langs hunne paden snelt.

„Toef schoone! Slechts een oogenblik
„Hier nevens in de Grot:
„Straks keer ik als verwinnaar weêr,
„Zoo waarlijk help mij God!"

Hij grijpt zijn schild, en rent terstond
Zijn vijand te gemoet,
En velt zijn scherpe lans, gehard
In Saraceenen bloed.

„Terug! zoo gij uw leven mint!
„Wijk monster! nader niet!
„Kent gij den moed en heldendeugd
„Van Ridder Wilhelm niet?"

Nu staat de Graaf op eenmaal stil,
Hij ziet hem starend' aan
Het staal ontvalt zijn forsche vuist;
Zijn oog ontglipt een traan.

„Waart gij 't niet, die in 't heilig land
„Den Saraceen versloeg?
„Die mij, verzwakt door wond op wond,
„In ijzre ketens sloeg?

„Gij weet, dat ik in dapperheid
„U evenaren kan:
„Vind dan ook op dit oogenblik
„In mij den dankbren man." —

Hij stijgt van 't paard, en neemt terstond
Zijn graaffelijk geweer.
En legt het in 't bedaauwde gras
Vóór 's ridders voeten neêr.

Nu drukt hem Wilhelm aan zijn hart;
Nu is zijn eer voldaan:
Hij biedt hem zijn Theresia
Als zijn verwonling aan.

Hij schenkt hem ook, op hare beê,
Zijn vrijheid en geweer,
En brengt haar, door zijn moed gered,
Aan treurende Ouders weêr.

Hij leidt haar niet zeer lang daarna
De bruiloftszalen op,
En bing zijn' schild en helm en speer
Bij die der Vadren op.

K.

III. HET GRAF DER TWEE GELIEVEN [1]).

...... Altri nodi amor promise,
Altri ce n' apparecchia iniqua sorte.

TASSO. [2])

Zeg, Pelgrim! ziet gij gindschen terp,
Met donker mos begroeid,
Waarop het stervend avondrood
Met purpren weêrschijn gloeit?

Dáár ligt de schoonste maagd van 't vlek
In 's aardrijks kouden schoot
En aan haar zij' de jongeling,
Haar trouw tot in den dood.

Ja, schoon was zij, de lieve maagd!
En engelachtig zacht;
Haar oog was vriendlijk, als de ster,
Heraut van dag en nacht.

Haar ziel was zuiver, als de dauw,
Die 't veld met paarlen tooit,
Wanneer de dageraad in 't oost
Zijn goud en rozen strooit.

o Jonge bloem, zoo vroeg, zoo vroeg
Verwelkt reeds door 't verdriet!
Ach, waarom weerdet gij den worm
Aan uwen wortel niet?

---

1) Nederlandsche Muzenalmanak van 1820. De Noordnederl. Rom. poëzie pag. 252.

2) Het wrede lot bereidt ons andere banden, dan de liefde beloofde.

Ach, waarom sloop het gif der min
In 't schuldeloos gemoed,
En stortte in Emmaas teeder hart
Zijn doodlijk tooverzoet?

Haar rijke vader zag vol trots
Op d' eedlen jongeling,
Aan wien, met onverdeelde ziel,
De aanminnige Emma hing.

„Ik vloek u eeuwig," riep hij uit:
„Wordt ge immer Edwin's vrouw!"
En was voor haar gebeden doof,
En spotte met haar trouw.

Hij spotte met haar weenend oog,
Met haar verbleekte koon,
Eens bloeyend, als de morgenroos,
Thans doodsch en zonder schoon.

Hij spotte, tot dat ze uitgeteerd
Op 't sterfbed nederzonk,
En 's levens laatste flikkering
In 't brekend aanschijn blonk.

Toen greep een woeste smart hem aan:
Hij staat verstijfd van schrik;
Werpt dan zich aan haar sponde neêr,
Met wanhoop in den blik.

En klemt zijn lippen op haar' mond,
Reeds kil en koud als steen,
En drukt en prangt haar aan zijn hart,
Met jammerlijk geween.

En kermt: „Ontvlugt, mijn eenigst kind!
Zoo wreed uw' vader niet!"
En perst den laatsten snik terug,
Die aan haar borst ontvliedt.

Ach 't is te laat! — Haar engel wenkt!
Haar levensdraad breekt af.
Ras voert der draagren stille schaar
Het eenigst kind naar 't graf.

Haar jongling ging, toen de avondschaâuw
Op 't kerkhof nederzeeg,
En Hesperus met bleeken glans
Wit donkre wolken steeg;

Toen ging haar jongling naar het graf,
Bedekt met versche zoôn.
't Was doodsch en stil, soms krijschte de uil
Een' lijkzang op de doôn;

Terwijl het slapend koeltje soms
Van uit zijn sluimring schoot,
En met een dof en droef gesuis
Door 't lindenloover floot.

„Ach, dierbare Emma!" zucht hij zacht:
„Wat rest mij meer op aard'!
„Niets is mij thans, nn ik u mis,
„Zelfs 't leven, niets meer waard!

„Och, greep de koude hand des doods
„Ook mij slechts spoedig aan!
„Och, mogt dit hart, den rouw ter prooi,
„Toch ras voor 't laatste slaan!

„Maar ja, misschien erbarmt zich God
„Genadig over mij;
„En 'k slaap, in vreê den langen slaap,
„O Emma, aan uw zij!"

Dus zucht hij, op haar graf geknield,
Met eenzaam stil geween;
En waggelt dan met matten tred
Weêr naar zijn woning heen;

En brengt den nacht al snikkend door,
En ziet, in zoeten waan,
Als hem vermoeidheid de oogen sluit,
Zijne Emma voor zich staan;

En strekt der dierbre de armen toe,
En drukt haar aan zijn hart;
En is zoo zalig...... en ontwaakt,
En voelt te meer zijn smart;

En zwerft in wanhoop eenzaam rond,
Als weêr de dagtoorts straalt;
En keert naar zijne stulp terug,
Als 't licht in 't westen daalt;

En kwijnt en teert allengskens uit,
En zinkt op 't ziekbed neêr,
En 't dof gebrom der doodsklok meldt:
Ook Edwin is niet meer!

Nu rust hij, aan zijne Emmaas zij',
In 's aardrijks stillen schoot,
Waar hij met haar den glans verbeidt
Van 't eeuwig morgenrood;

Om dan te zaam, in hemelvreugd,
Voor Godes troon te staan. —
Strooi, pelgrim! bloemen op hun graf,
En wijd hunne assche een' traan!

B. H. LULOFS.

IV. HET LANDMEISJE [1]).

Zingt, maaijers! als in 't golvend graan
De blanke sikkels zwieren,
Als ge, om het deel, u toegevoegd,
In 't zweet uws aanschijns zorglijk zwoegt,
Met ingespannen spieren.

Zingt dan, na 't lied aan God gewijd,
Voor 't goede aan u geschonken,
Hoe de onschuld, nadat ze overwon,
En woeste driften breidlen kon,
Met de eerekroon mogt pronken.

De schoone Fanny ging in 't veld
Verstrooide halmen gâren;
Daar zag haar jonker Robbert aan,
En dorst haar, in vermeetlen waan,
Een dartle zucht verklaren.

---

[1]) Almanak aan Bevalligheid en Deugd gewijd, 1820. De Noordnederl. Rom. poëzie, oag. 261.

Het meisje hield het zedig oog
Met schroom ter aard geslagen,
En keerde 't blozend aangezigt,
Wat, op verleiden afgerigt,
De jonker ook mogt vragen.

„Kunt gij niet minnen", riep de wulp,
En riep het telkens weder
„'k Min, sprak zij, met een zachte stem,
„Den goeden God, en, nevens hem,
Mijn' grijzen vader teeder."

„En kan dan ook, onnoozle maagd!
Geen rijkdom u bekoren?"
Nu wees ze op 't ingezameld graan,
En sprak: „dit heeft tot ons bestaan
De Algoedheid ons beschoren."

Toen liet hij voor haar oog' een ring
Met kostbre steenen pralen.
„Nog schooner" sprak zij „blinkt de gloed,
Die ooft en koren rijpen doet,
Door koesterende stralen."

Zij vlood, maar haar aanminnig beeld
Bleef voor zijn geest toch achter;
Zijn hart, bedwelmd door woeste vreugd,
Werd nu gewekt tot stille deugd,
En sloeg allengskens zachter.

En van de wufte woeling wars,
Zocht hij haar telkens weder,
En vond altijd iets ongewoons,
Iets lieflijks, iets betoovrend schoons,
En 't stug gemoed werd teeder.

Haar zachte toon drong in zijn ziel,
Doortinteld van haar blikjes;
De borst, door zoet gevoel geroerd,
Werd door de reine liefde omsnoerd,
Met zachte rozestrikjes.

En 't leven, werd hem, zonder haar,
Nu lastig en vervelend;
Maar door een opslag van haar oog,
Dat de onschuld met haar waas omtoog,
Werd hem het aanzijn streelend.

„En wat zegt staat of rang, als 't hart
Het bang verdriet voelt knagen?
En wat," sprak hij, „is schittrende eer?
De deugd, de lieve deugd geldt meer,
'k Wil Fanny voor mij vragen."

Hij vroeg haar' vader om haar hand,
De goede grijsaard stemde.
't Galmde al in 't rond de blijdschap uit,
Toen de edelknaap de maaijersspruit
Als bruid, aan 't harte klemde.

En zij, zij leerde hem der deugd
Altijd getrouw te blijven;
En 's jonkers adel werd bekend,
Niet door verouderd parkement,
Maar edele bedrijven.

De landmaagd werd een edelvrouw,
Zoo edel als ze er waren;
Zij won den prijs en blonk in eer,
Omdat zij, in haar onschuld, meer
Dan adel mogt bewaren.

V. JOHANNA [1]).

ROMANCE.

Zijt nooit in uw oordeel te straf of te wreed,
Bij 't misdrijf door andren bedreven,
Wie oorzaak noch drijfveer noch aanleiding weet,
Die de arme misdadige struikelen deed,
Mag roekloos zijn vonnis niet geven.

---

1) Almanak van het Schoone en Goede 1823. De Noord-nederl. Rom. poëzie, pag. 259—'60.

De weg toch der ondeugd is wijd en is breed,
En eng zijn, o deugd! uwe paden:
Wie ooit onbezonnen die paden vergeet,
Een enkele schrede zich zijwaarts vermeet,
Heeft, eer hij het denkt, het vermoedt of het weet,
Zijn wereldsch geluk reeds verraden.

ô Jeugd! die zoo los, de gevaren niet telt,
Die onschuld en deugd hier belagen,
Die, wat u der ouderen raad heeft voorspeld,
Het kwaad, dat u dreigt, niet bedachtzaam ontsnelt,
En dit u te laat moet beklagen.

Ligtzinnige jonkheid! ei luister naar 't lied,
Hetgeen ik u heden doe hooren:
Het leert, dat, wie 't deugdenspoor eenmaal verliet,
Verleiding en wellust geen wederstand biedt,
Het einde der rampen noch kent noch voorziet,
Die hier hem het lot heeft beschoren.

Ook u, ô ontaarden! wier goud of wier rang
Er velen haar deugd doet verkoopen,
Ook u zij ter leering mijn kunstlooze zang!
En wordt, bij 't verhaal, u het harte niet bang,
Dan hebt gij nooit zegen te hopen. —

In Vriesland, niet verre van 't bruisende zout,
Dat noordwaarts zijn stranden komt lekken,
Daar vindt men een stedeke, eerwaardig en oud,
Waar vlijt en beschaving, veel beter dan goud,
Ten nutte der jeugd eene school heeft gebouwd,
Die sints haar ten roem mocht verstrekken.

Daar woonde Johanna, zoo schoon als de dag,
Wen hij uit de kimmen komt rijzen;
Steeds sierde haar koontjes een schuldlooze lach,
En ouden of jongen, wie 't maagdelijn zag,
Moest hare bevalligheên prijzen.

Ook 't hart van Johanna was deugdzaam en schoon,
Dat las men in 't blauw van haar oogen,
En had haar het lot al geen schatten geboôn,

Haar deugd was haar rijkdom, haar onschuld haar kroon,
En werkend met ijver voor 't dagelijksch loon,
Had de ondeugd op haar geen vermogen.

Zoo leefde zij, even gerust als het lam,
Waaraan zich geen wolf nog vertoonde,
Toen Onno, de jongste van Enckema's stam,
Ter studie der regten, te Franeker kwam,
Aan 't huis, waar als dienstmaagd zij woonde.

De Jonker, in treken van wellust volleerd,
Vindt ras in het meisje behagen.
Hoe meer zij zich tegen elk aanzoek verweert,
Hoe meer hij ontvlamt, hoe meer hij begeert:
„'k Was," zegt hij, „te stout, maar heb veinzen geleerd,
„Neen nimmer ontkomt zij mijn lagen."

Verrukt zag de Satan des Jonkers bestaan,
En grijnsde om de prooi, hem beschoren,
Maar de engel der onschuld, om 't meisje begaan,
Schreef in het gedenkboek des Eeuwigen aan:
De deugd heeft een parel verloren!

De Jonker, omzichtig, belaagt nu het kind,
Maar laat zijne strikken niet merken;
Hij toont zich wel immer nog harer gezind,
Maar zoo als een broeder zijn' zuster bemint,
En schijnt zijne drift te beperken.

Hij schenkt haar nu dit eens, en dan weder dat,
Belooning voor 't ijverig pogen;
En, eer zulks het arglooze meisje bevat,
Houdt hij in zijn netten haar hartje gevat,
En trotsch op die zege, veel waarder dan schat,
Straalt vreugde en genot hem uit de oogen.

Nu huichelt hij liefde, nu zweert hij haar trouw,
Nu brengt hij het bloed haar aan 't jagen,
En eer zij 't vermoedt, is het meisje reeds vrouw,
Verwisselt zij onschuld voor knagend berouw,
En naken haar bittere plagen.

Het dorsten naar wellust is spoedig voldaan,
'tGenot wordt door walging vervangen:
De drift van den Jonker is henen gegaan;
Hij poogt zich welhaast van Johanna te ontslaan;
Hij prijst haar zijn makkers al boertend nu aan,
En spot met den traan op haar wangen.

„Ach, Onno! ach, Onno! is dit nu mijn loon,
„Is dit nu 't gevolg van uw eeden?
„Hebt ge eerst aan mijn onschuld ontnomen de kroon,
„Om openlijk, op een bespottenden toon,
„Mijn naam en mijn eer te vertreden?

„Ach, Onno!" zoo schreit zij, en valt hem te voet:
„Wie, wie zal zich mijner erbarmen?
„Ge ontneemt mij uw min, nu de lust is geboet;
„Ontzegd is dit huis mij; k heb ouders noch goed,
„En ga een onfeilbare ellend' te gemoet,
„Wie opent mij weeze zijn armen?"

„Wat jammert, wat teemt gij, op dweepen gevat,"
Zegt Onno, „van nood en ellende?
„Hebt ge immer bij mij nog te klagen gehad?
„En blijft dan niet altijd uw schoonheid een schat,
„Zoo groot als gij zelve nooit kende?

„Naar u zien verlangend de aanzienlijksten uit,
„En bieden om strijd hun vermogen.
„Maak ras u een rijken wellustling ten buit,
„Ligt neemt u nog eenmaal een boer tot zijn bruid.
„Ik keer naar mijn vader; en, wat ge ook besluit,
„Kom nimmer mij daar onder de oogen."

„Eens, wreedaard!" hervat zij, „eens ziet gij mij weer,
„Voor dat u het graf zal omvatten.
„Beef, lage verleider van onschuld en eer!
„Beef, beef voor dien laatsten, dien eenigen keer;
„Gij koopt dien niet af met uw schatten!"

Johanna, van raad en van steunsel ontbloot,
Nog nauwelijks negentien jaren,
Gejaagd door behoefte, geprangd door den nood,

Geeft meerder en meerder den wellust zich bloot,
En durft, daar zij daaglijks haar zonde vergroot,
In 't einde niet rugwaarts te staren.

Zoo leefde zij menige jaren reeds voort,
Toen werd ze in den kerker gezonden;
Johanna, door toomlooze woede gespoord,
Had, sprak het gerucht, haren zuigling vermoord,
En wachtte daar 't loon harer zonden.

De jongste der leden van 't achtbaar Gerigt,
Waarvoor men de misdaad ziet beven,
Verkreeg tot zijn deel den zoo moeilijken pligt,
Om wegens den moord van het hulpeloos wicht,
En haar, die als moeder daarmeê werd betigt,
Verslag aan de rechtbank te geven.

Steeds had nog Johanna haar misdaad ontkend,
Hoe luid zich 't geweten deed hooren;
Maar nu zij haar blik naar den regterstoel wendt,
Daar Enckema ziet en hem daadlijk herkent.
Heeft ze al hare stoutheid verloren.

„Heer regter!" dus spreekt zij, ontzet en ontsteld,
„Zend, wie u omringt, van u henen;
„Ik voel mij het hart zoo benaauwd en bekneld;
„Ligt dat wel mijn mond u deez' ure iets meldt,
„Daarvan staat ge, o regter! verbaasd en versteld,
„Ei wil mijn verzoek mij verleenen!"

De regter, nieuwsgierig, geeft daadlijk 't bevel,
Hoe vreemd het verzoek hem mag schijnen.
„Wie weet, wat mij 't vrouwmensch voor wonders vertell',
Het noodlot speelt somtijds zoo zeldzaam een spel;"
De schrijver en dienaars verdwijnen.

„Herdenk," vangt zij aan, „wat u, jaren geleên,
„Een radeloos meisje voorspelde,
„Herdenk nu, o regter! haar jamrend geween!
„Toen hielt gij u doof voor die klagten en beên;
„Thans rigtte de Hemel hier zelve mijn schreén,
„Dat 'k zigtbaar u de uitkomst vermeldde.

„De blos is verdwenen, die eenmaal, helaas!
„Uw heillooze driften deed koken;
„Getaand is die schoonheid, geweken dat waas,
„Gelijk eene bloem voor het windengeblaas,
„En het oog in den schedel gedoken.

„Door ondeugd vervoerd, door de nooddruft verplet,
„Had niets op mijn hart meer vermogen:
„'k Heb eindlijk een dolk, door de wanhoop gewet,
„Wreedaardig mijn kind in den boezem gezet;
„Een' moeder met bloed van haar zuigling besmet;
„En zoo 't aan den jammer onttogen.

„De kelk van mijn lijden is eindlijk gevuld,
„Ras zal ik geen zuchten meer lozen.
„Gij, regter! gij hebt van die jamm'ren de schuld,
„Maar God, die 't tot hiertoe lankmoediglijk dult,
„Straft eenmaal te wisser den boozen.

„Ja, 't bloed van mijn kindje, mijn kommer en druk,
„Spookt om u bij spel en vermaken;
„Voor u is er verder geen rust of geluk,
„Tot dat u de wanhoop het leven ontrukk"
„En stort' u de hel in de kaken."

Verstomd en verlegen staart Onno haar aan:
Hem weigert de tong haar vermogen.
Hij wenkt, en zijn dienaars gebieden haar gaan;
Maar kerremt wanhopig: „Wat heb ik gedaan!
„Johanna! ach, zie mij zoo dreigend niet aan!"
En dekt zich al weenend de oogen.

Hij ijlt naar zijn woning, beschrijft er een blad,
En legt het verzegeld daar neder.
Dan spoedt hij weêr henen, tot buiten de stad,
Daar stort hij zich raadloos in 't zwalpende nat,
En niemand zag levend hem weder.

Johanna ontvangt in den kerker een schrift,
Door Enckema s hand onderschreven:
Daar heeft hij zijn bitteren rouw ingegrift;

Daar vloekt hij zijn' wellust, zijn schuldige drift,
En schenkt zijn vermogen Johanna ter gift,
En smeekt om 't behoud van haar leven.

Tot troost in haar leed was Johanna dit woord,
Maar droef zijn wanhopig verscheiden;
Nu wordt zij opnieuw door den regter verhoord,
Bekent hem deemoedig den gruwlijken moord,
En wenscht zich ter dood te bereiden.

„Heeft Onno 't behoud van mijn leven gevraagd,
„Ach niets bindt mij verder aan de aarde:
„Te lang heeft de wroeging mij 't harte doorknaagd;
„'k Ben schuldig hier in den gerigte gedaagd;
„Voor mij heeft dat leven geen waarde."

Getroost en gelaten in 't vreesselijk lot,
Haar op deze wereld beschoren,
Betrad nu Johanna met moed het schavot,
Beval hare ziel der genade van God,
En liet geene klagten meer hooren.

Schenkt, maagden en knapen! een traan aan hare asch,
Haar lot zij ter leening voor allen!
Bedenkt ach, dat ze eenmaal ook schuldeloos was:
Vertrouwt niet op eigene krachten. Te ras
Blijkt schoonheid en onschuld nog brozer dan glas
Die staat, zie toe niet te vallen.

ROBIDÉ VAN DER AA.

VI. LAÖRENS EN SAUBADE [1]).

ROMANCE.

Daar, waar, aan Frankrijks westerkust,
De zee haar golven breekt,
En 't vruchtbaar Baskisch landgebergt'
Een nijvre volksstam kweekt;

[1]) Nederlandsche Muzenalmanak 1825. (Getrokken uit het werk van den Heer E. Jony: l Hermite en Province). De Noordnederl. Rom. poëzie pag. 254.

Daar vindt men, aan het bogtig strand,
 Een diep gehoolde rots,
Waartegen 't schuimend zeenat bruist,
 Met rustloos golfgeklots,

En droevig is die rots vermaard,
 Met heel die bergspelonk,
Waaraan de dorp'ling sints den naam
 Van Grot der liefde schonk.

En als de jeugd van Biarrits
 Des zomers zeewaarts spoedt,
En lagchend stoeit aan 't klippig strand,
 Of dartelt in den vloed,

Dan slaakt zij steeds een' vromen zucht,
 Als zij om Laörens denkt,
En niemand is er, die geen traan
 Aan zijn Saubade schenkt.

Als wees toch groeide Laörens op
 En kende praal noch stad.
Een hut, een boot, wat visscherstuig,
 Was al wat hij bezat.

Maar, wat fortuin hem weig'ren mogt,
 Werd door natuur vergoed;
Want nimmer had der maagden blik
 Een schooner man ontmoet.

En waar de jeugd aan 't jagen gaat,
 Of zij den kaatsbal vangt,
En Laörens op 't gestikte hemd
 't Scharlaken wambuis hangt:

Of om het hoofd, naar landsgebruik,
 Het luchtig haarnet vlecht,
En aan den voet, met lint en strik,
 Het nette schoeisel hecht;

Daar poppelt ieder meisje 't hart,
 Als zij hem gadeslaat,
En wenscht hem zich tot dansgenoot,
 Als zij ter reije gaat.

Maar rust'loos dringt zijn vorschend oog
Door heel de schare heen,
En zoekt, en vindt, wat hem omring',
Slechts zijn Saubade alléén.

Saubade, met dat tint'lend oog,
Dat brandt van liefdegloed,
Dien boezem, dien het keursje prangt,
Dien net gevormden voet.

Die zijden vlechten, zwart als git,
Die kronk'len om den hals,
Die stem, zoo lieflijk, schoon en zacht,
Die lippen rood en malsch;

Saubade was het, zij alléén,
Die Laörens evenaart,
En beider harten had natuur
Van zelven zaamgepaard.

Maar, wat de gansche buurschap wenscht,
Dat wil de vader niet,
Die, bij den echt, op deugd noch schoon,
Maar slechts op rijkdom ziet.

Mijn kind! dus sprak hij, zie vrij rond
Langs heel dees bergvallei,
En tel de schapen, zoo gij kunt,
Die 'k op de toppen wei;

En gij, mijn eenigste erfgenaam,
Gij mint een' visschersgast!
Ik vraag u zelf, mijn lieve kind!
Of zulks mijn dochter past?

De dochter hoort steeds zwijgend toe,
En wischt een' stillen traan:
Maar, toen zij Laörens wederzag,
Heeft zij een' eed gedaan:

Dat, eerder haar het stille graf
Zou bergen in zijn schoot'
Eer zij ooit eenig ander man
Dan Laörens trouwe bood.

En Laörens ook herhaalt dien eed,
En staaft hem met een' zucht;
En ijlings zijn ze, op 's vaders komst,
Elkanders arm ontvlugt.

Maar eenmaal, toen, des morgens vroeg,
De vader spoed naar 't veld,
En daar, met al zijn herdersvolk,
De jonge lamm'ren telt;

Schoolt heimlijk 't jeugdig paar bijéén,
En sluipt door hegge en struik,
Opdat het, in het vrije veld,
Der buren oog ontduik'.

Zij zwerven rond, langs berg en dal,
En stuiten aan de zee.
De baren glijden zachtkens voort,
En wiegen stillen vreê.

De zon schiet held're stralen neêr,
En spiegelt ze in den vloed.
Geen windje zet de golfjes aan,
Die sterven aan hunn' voet.

Zij dwalen voort, het zeestrand langs,
Door niemands oog bespied,
En nad'ren zoo de koele grot,
Die hun een wijkplaats biedt.

Mijn lieve! spreekt haar Laörens toe,
Hier brandt de zon zoo fel,
Kom! schuilen we in dees bergspelonk,
Opdat ge uw kracht herstell.

Gij vindt daar wel geen mollig groen,
Tot rustplaats toebereid,
Maar horens, schelpen en koraal
Op 't witte zand gespreid.

En 't uitzigt is zoo heerlijk schoon,
Langs heel den wijden vloed,
Dat gij, ligt, nergens aan de kust,
Zoo schoon een plek ontmoet.

Zoo dringen zij het rotshol in,
    En stijgen langzaam op;
Hij schraagt haar voet, van steen tot steen,
    En heft haar in den top.

Daar zijgt zij aan zijn matte borst,
    En streelt zijn wang zoo teêr;
Daar drukt hij haar aan 't kloppend hart,
    En heeft geen wenschen meer.

Daar kennen zij geen' andren schat,
    Dan dien de liefde biedt,
En voelen ieder polslag wel,
    Maar tellen de uren niet.

Daar sluim'ren zij zoo zalig in
    In droomen van genot,
En tarten al de slagen uit
    Van 't wederbarstig lot.

Daar letten ze op den stormwind niet,
    Die langs de vlakte giert,
Noch hoe de vloed al hooger rijst,
    En hoe de zeemeeuw tiert.

Daar hooren zij geen onweêrsbui,
    Die opkomt uit de zee,
En romm'lend over 't landschap trekt,
    En davert langs de reê.

Maar, eensklaps, wekt een feller slag
    Hen uit de mijm'ring op.
Help God! roept Laörens, gillend uit
    En stort zich van den top.

Hij spoedt, tot hij den ingang vindt,
    En waadt en plast door 't nat,
En worstelt door den golfslag heen,
    Die schuimend om hem spat.

Hij woelt en dringt den rotswand langs,
    Tot hij een open ziet,
En werkt zich door de baren heen,
    En telt haar woede niet.

Maar vrucht'loos heft hij 't veege lijf
Van uit den vloed omhoog;
't Zijn bergen waters die hij ziet,
Maar 't strand ontwijkt zijn oog.

Vergeefs, dat hij de golven tart,
En dobbert even vlug,
De branding put zijn krachten uit,
En werpt hem staâg terug.

Wanhopig, keert hij 't rotshol in,
En klemt Saubade vast,
En voert haar telkens hooger op,
Hoe meer het water wast.

Hij grijpt den hoogsten steenklomp aan,
En zinkt aamechtig neêr,
En gilt een naren doodskreet uit,
En ziet geen redding meer.

Saubade alléén blijft kalm en stil,
En uit geen weegeklag;
Zij slaat haar oogen troostend neêr,
En zegt, met hemellach:

Mijn lieve! ik zwoer u eeuwig trouw,
Een trouw tot in den dood;
De hemel heeft mijn wensch verhoord,
En bergt ons in zijn schoot!

Ei zie! daar gints, die groote baar,
Hoe rasch beslist ze ons lot;
Kom, klemmen wij ons vaster zaâm,
En vlieden wij tot God!

Zij spreekt, en breidt haar armen uit;
Daar naakt de woeste zee!
Haar golven storten bruisend in,
En voeren beiden meê.

Maar vruchtloos zweept de vloed hen rond,
En slingert ze op het zand,
Vereenigd voert de baar hen meê,
Vereend werpt hij ze op 't strand.

Daar rusten ze in het stille graf,
In 's aardrijks koelen schoot,
En staven zoo hunn' duren eed:
Getrouw tot in den dood!

J. DE KRUYFF.

VII. VERGEET MIJ NIET [1]).

ROMANCE.

De westkim stond in goud getooid,
En Phebus dook in 't meer,
En Luna spreidde zacht haar' glans,
En zag, van uit den sterrentrans,
Op 't vreedzaam landschap neêr.

Zie, Damon keert vernoegd terug,
Verzeld van kudde en staf;
Hij spoedt naar 't vriendlijk dorpje voort,
Daar hij de rustklok kleppen hoort,
En stijgt den heuvel af.

Zie, Lize snelt hem te gemoet,
Zijn trouwe herderin;
Hij groet haar minzaam, kust haar teêr,
Zij geeft hem groet en kusje weêr,
En streelt hem wang en kin.

En langzaam, als de kudde gaat,
Zoo volgt het minnend paar;
En Lize, die naar d'oever ziet,
Wordt eensklaps, aan den snellen vliet,
Een schoone bloem gewaar.

„Zie, Damon! zie dat bloempje daar!
„Hoe zacht, aanminnig schoon!
„Ach! ga, en pluk dat bloempje mij —"
Zoo sprak, en, voegde zij er bij,
„Een kusje zij uw loon." —

---

1) Almanak voor het Verstand en Hart 1826. De Noord-nederl. Rom. poëzie pag. 240.

En Damon gaat, en Damon plukt
Het bloempje van den zoom:
Maar eer hij keert — daar glipt zijn voet —
En rugwaarts stort hij in den vloed,
In d'afgrond van den stroom.

Toch hield hij 't bloempje vastgekneld,
En, eer hij 't leven liet,
Wierp hij de bloem naar d'oeverkant,
En riep: „Bemin dit dierbaar pand!
„Vaarwel, vergeet mij niet!" —

En sneller, sneller ging de stroom,
En trouwe Damon zonk:
Maar sinds dat voorval is geschied,
Bleef 't bloempje van Vergeet mij niet,
Aan Flora's krans de pronk.

J. J. F. WAP,
Lit. Hum. St.

VIII. DE KAPEL [1])

AAN DEN

OEVER DER ADRIATISCHE ZEE.

ROMANCE.

Wanneer van het eiland Milete eene kiel
De kust van Ragusa mogt naderen,
Dan vouwt de matroos zijne handen te zaam,
Dan bidt hij, en zuchten beklemmen zijn' aâm,
En 't dringt hem en perst hem in de aderen.

Want regts van den oever verheft een kapel
Haar' grijzenden top naar den hoogen.
Nog statig als puinhoop is 't kunstrijke werk,
En nachtuil en vleermuis bewonen de kerk,
Die eeuwen lang schitterde in de oogen.

---

[1]) Nederlandsche Muzenalmanak 1827. De Noordnederl. Rom. poëzie pag. 254.

Die bouwval, zoo heerlijk weleer en zoo schoon,
Bewaart, in 't verstuivend gesteente,
Een tweetal, vereend en door 't lot en door min;
En treedt nu een wandlaar het heiligdom in,
Dan poost hij bij 't rustend gebeente.

Want hier wacht Louise, aan de zij van den vriend,
Van Edgar, den jongsten der dagen;
Om dan van den Regter der aard, voor het leed,
Dat boosheid van menschen en wraakzucht hun deed,
Geregte vergelding te vragen.

In Karlsbad vereende het grilzieke lot
De harten dier teedre gelieven;
Daar drongen de schichten der schuldlooze min
Het eerste den boezem des jongelings in
Om dien voor altoos te doorgrieven.

Hij smeekte zoo roerend; zoo zacht was zijn toon
Als 't klinken der zuiverste akkoorden.
Hij bad haar zoo vurig, zoo vleijende en zoet,
En trof haar de ziel, en zij werd hem zoo goed,
En... leende gehoor aan zijn woorden.

Maar arm was het meisje, en de jongste was hij
Uit adellijke ouderen geboren,
En was ook Louise om haar deugden in eer,
Dien golden de goedren der aarde te zeer
Om 't zuchten der liefde te hooren.

„Ga heen, mijne dochter!" — dus klonk haar de taal
Der ijdele moeder — „ga henen;
„Beproef of de jeugd en de schoonheid op aard
„Bescheiden met deugd en met onschuld gepaard,
„U 't heil in den rijkdom verleenen!"

„Uw broeder" — (zoo sprak tot den minnenden zoon
De vader) „erve eens mijn vermogen.
„De luister mijns naams blijv' door dezen in stand.
„Verkies gij den degen! Verdedig uw land!
„Treed eervol den dood onder de oogen!"

Maar bang viel de scheiding hun beiden op 't hart,
    Als moest men voor de eeuwigheid scheiden;
Als moest hun de toekomst, vervolging en leed,
Voor 't heil eener min, die de wereld vergeet,
    Ja 't ijslijkste noodlot bereiden.

Dan 't willen des vaders versmoorde den kreet
    Der liefde en verdoofde het klagen.
„Mij roept"—sprak de jongeling—„de stemme der eer;
„Bemin mij, Louise! ras ziet ge mij weêr
    „Om eeuwig uw kluister te dragen."

En de oorlog borst uit, en het dondrend kanon
    Verspreidde den dood door de reijen.
Verwoest werd het veld en het goudgele graan,
En droef zat de landman, te gronde gegaan,
    Op 't puin zijner woning te schreijen.

Maar Edgar, met eer en met lauwren gekroond,
    Behield, in het strijden, het leven;
En of hem het vleijen der lusten belaagt,
De deugd, die de ziel van den jongling behaagt,
    Deed steeds voor die lusten hem beven.

En even gelijk eene ontluikende roos
    Den vlinder lokt om hare bladeren,
Zoo trok ook de schoonheid en 't blozend gelaat
Der zedige jonkvrouw den hoogen van staat,
    Om 't roosje in haar lente te naderen.

De stem der verleiding drong zoet in haar oor
    En streelde haar jeugdige zinnen,
Maar zegerijk ging hare liefde uit dien strijd,
En hield zij haar hart aan den jongling gewijd,
    Die 't eenmaal had mogen verwinnen.

Zoo, altoos beminnende en altoos bemind,
    Trad eens haar de moeder voor de oogen.
„Een edelman (sprak zij) begeert u ten echt;
„Ik heb hem uw hand en uw trouwe verzegd;
    Deel, deel zijnen rang en vermogen.

„Want, wat ook het Oosten aan schatten bezit,
„Niet grooter zijn die dan de zijnen.
„Versier u, mijn dochter, met purper en kant,
„Uw haarvlecht met paarlen en 't fijnst diamant,
„Uw hals met saffier en robijnen."

„o Moeder! wat eischt ge van mij? van uw kind?
„Mijn trouw is aan Edgar verbonden.
„Mijn liefde behoort hem, en hem ook alleen,
„In hem heb ik alles; mijn troost in geween,
„Mijn schatten en paarlen gevonden."

„Ga, dochter! verschopt ge uw geluk met den voet,
„Gij stort ook uw moeder in schande,
„Want, weet het, de Graaf heeft mijn schulden betaald.
„Zoo dan hier mijne oneer uw keus niet bepaalt,
„Dat eenmaal mijn vloek op u brande!

„o Moeder! neem van mij dien ijslijken vloek;
„De zegen der oudren bouwt huizen.
„o Moeder! mijn liefde tot u is zoo groot.
„Ik offer mij willig! ach! mogt ras de dood
„Mijn haatlijke boeijen vergruizen!"

En nu voert de Graaf zijne prooi naar 't altaar;...
Maar bleek is de bruid en bestorven.
En blinke ook smaragd en topaas in haar kroon,
Toch schenkt zij den gade geen' minlijken toon;
Het hart niet, de hand was verworven.

„o Moeder! (dus klaagt zij) wat hebt gij gedaan?
„'k Heb alles met Edgar verloren.
„Wat baat mij de grootheid? het nedrigste lot
„Verdroeg ik met Edgar, den kommer en spot;
„Doch 'k zal u geen klagten doen hooren."

En spreidde ook de Graaf zijne rijkdommen uit,
In purper en goud en juweelen;
Omgeev' hij Louise met hoogheid en glans,
En voer' haar, hoogmoedig. ten feest en ten dans'
Een last zijn haar feesten en spelen.

En eens, bij 't gedruisch der muzijk, op een bal,
Verdiept in het leed van haar harte,
Ging 't vroeger geluk aan haar zielsoog voorbij;
Toen dacht zij aan Edgar; en.... aan hare zij'
Verschijnt hij, de beeldtnis der smarte.

Daar stond hij, met eer en met lauwren gekroond,
Maar matter zijn oog dan voor dezen.
Verbleekt was de blos op zijn manlijke wang;
Zijn oog rustte op haar, en beschouwde haar lang,
En gloed werd en roerend zijn wezen.

„Louise! Louise! wat hebt gij gedaan?
„De kracht van mijn leven is henen.
„Uw min was mijn heil en mijn eenigste staf;
„Uwe ontrouw verplet me en bereidt mij mijn graf.
„Ach! waart ge mij nimmer verschenen!"

„o Edgar! hoe deert mij, hoe grieft uw verwijt
„Doch 'k lij' mijnen kommer geduldig:
„Geknakt als een bloem, die verdort op het veld,
„Verteert mij de glans, die de grootheid verzelt.
„Gij haat mij, en ik.... ben onschuldig.

„Onschuldig! onschuldig!" dit toonvolle woord
Klinkt duizendmaal weêr in zijne ooren. —
Maar, laas, de betuiging dier schuldlooze taal
Klonk door tot het oor van den ruwen gemaal,
En 't bruiste in zijne aadren van toren.

„Onteert ge, o trouwlooze! mijn edel geslacht,
„En maakt mij ten spot mijner knapen;
„En stelt mijnen naam, o boeleerster! ten toon,
„En wordt mijner sponde eene schandvlek en hoon,
„En smet met beschimping mijn wapen.

„Zoo boet dan, verlaten en eezaam, uw schuld,
„Ontaarde! Veracht en vergeten
„Verga uwe schoonheid in tranen en rouw.
„Uw leven zij verder, o eerlooze vrouw!
„Op 't verst mijner sloten versleten."

En toen joeg het schuimend gespan in galop,
Door dorpen en steden daarhenen.
En, noch van haar lot noch bestemming bewust,
Zag eindlijk Louise Dalmatiëns kust
Van 't blikrende zonlicht beschenen.

Daar lag op een rots, aan den oever der zee,
Het verste der graaflijke sloten,
Van uilen en krassende raven bewoond;
Maar God is alom met de deugd, en Hij toont
Zijn hulp haar, die menschen verstooten.

Al buldert een stormwind het burgvenster door
En speelt met de leijen der daken;
Al krassen de raven haar vreeswekkend lied,
Zij hoort in den stormwind, en hoort in dat lied
Dien God, dien de boozen verzaken.

Nu rust ze in het venster en staart in de zee,
Die spiegelvlak ligt voor hare oogen,
En ziet hoe de zon, in het Westen gedaald,
De rustende baren met purper bestraalt,
En bidt, door dien aanblik bewogen.

Dan voedt zij de zwaluw in 't kunstige nest,
En let op de meeuw in het water;
Of wandelt ook, eenzaam, den eenzamen kant
Der bosschen; of zit aan de zee, op het strand,
En hoort naar der golven geklater.

En zoo met haar noodlot, hoe droef ook, tevreên,
Zat ze eens aan den oever der stroomen,
En dacht aan de dagen terug van haar jeugd,
Aan Edgar, en al haar vernietigde vreugd,
En wiegde zich zacht in die droomen.

Toen ruischte er een voetstap in 't stuivende zand
En Edgar omvatte haar knieën,
„Wat wilt ge van mij? (sprak ze) o laat mij alleen!"
En weerde hem van zich, en wankelde heen,
En wilde, maar kon niet ontvlieën.

„Louise! Louise! mijn vreugde en mijn heil!
„Wilt gij mijne dagen verkorten?
„Uw afzijn bedroeft mij en smart mij zoo zeer.
„Ik zocht u en vond u; verstoot mij niet weêr;
„Gij zoudt in ellende mij storten."

„Ellendig, o Edgar! maakt mij uwe min!
„Verlaat mij!" Doch neen, in haar harte
Verhief eene stem zich en pleitte voor hem,
Toen dacht ze aan haar pligt niet, en hoorde die stem,
En lette op de klagt zijner smarte.

En volgde den trouwen naar bosschen en dal,
Tot waar, aan den oever verscholen,
Gelukkig en vrij in een' eenzamen kring,
De hut van een' visscher hen gastvrij ontving....
Doch 't bleef den gemaal niet verholen.

En de ijverzucht drong haren pijl in zijn ziel,
En moord schoot zijn blik en verderven.
Toen steeg hij, in vreeslijke woede, te paard,
En zwoer bij den hemel en zwoer het bij de aard:
Zich wraak, of den dood te verwerven.

En toen eens Louise in de schamele hut,
Alleen met den trouwsten der vrinden,
Gelukkig zich roemde in zijn liefde en haar lot,
Verscheen haar de Graaf, en.... o hemel! een schot
Ontzielde den teederbeminden.

Een ijsselijk gillen doordreunde de stulp,
Toen volgde de stilte der dooden
En werd uit het blozend een sneeuwwit gezigt.
Toen zonk zij, het oog op haar' Edgar gerigt,
Ter aarde, der wereld ontvloden.

En als nu den moorder het knagend berouw
Vervolgde en bereikte na jaren,
Bezocht hij de nedrige hut aan de zee,
En stichtte een kapel op de bloedige steê,
Versierd met de kostlijkste altaren.

Dat is de kapel aan den oever der zee,
De kerk, wier verstuivend gesteente
Dit tweetal beveiligt, een offer der min.
En treedt nu een wandlaar het heiligdom in,
Zoo bidt hij bij 't rustend gebeente.

G. GRAVÉ, JSZ.

IX. ADOLF EN ISODOOR [1]).

(ROMANCE).

Daar, waar de Noordzee Vlaandrens kust
Door stillen golfslag streelt,
Doch somtijds ook de zilte vloed
Zich over 't strand verdeelt;

Niet ver van 't oord, waar Nieuwpoort ligt,
De kloeke Maurits streed,
En hij, met Hollands moedig heir,
Den Spanjaard vlugten deed;

Kwam ook tot Isodore's slot
De roepstem tot den strijd, —
De maar, dat ook Bouillon zijn zwaard
Aan Christus had gewijd.

Die maar, die kreet klonk lokkend zoet
In krijgbren Adolfs oor,
Doch joeg de vreeze in 't zachte hart
Der minlijke Isodoor.

Zij ducht, dat Adolf, vol van dorst
Naar strijd en roem en eer,
Zich uit haar minnende armen rukk'
En nimmer wederkeer'! —

't Was avond, en de zonnegod
Had pas zijn' loop volbragt;
Het westen blies langs d'effen zee
Een koeltje lief en zacht.

---

[1]) Nederlandsche Muzenalmanak 1838.

En Adolf kust zijn Isodoor
    In 't bosch, nabij haar slot,
En zweert, door 's meisjes smart ontroerd,
    Haar trouw bij kruis en God.

Zij weent; de schoone jongling troost:
    Hij vleit met wederzien,
En worstelt met zijn eigen hart
    Om uit haar' arm te ontvliên.

Doch langzaam wikkelt hij zich los,
    Kust haar voor 't laatst de wang,
Verbergt den traan, die 't oog ontrolt
    Hoe 't afscheid hem ook prang'.

Daar zat de lieve maagd alleen!
    Haar minnaar was gegaan.
De schoone schepping zag in rouw
    De bleeke jonkvrouw aan.

Zij treurde; doch het jarental,
    Dat eeuwigdurend scheen,
Sloop voor de droeve, lieve maagd
    Met trage schreden heen.

Gelijk een somber nevelfloers,
    Dat 's ochtends de aard bedekt,
Doch 't welk de warme zonnegloed
    Allengs naar boven trekt;

Zoo smolt op 't eind dier jaren trits
    Des maagdlijns stille smart.
En gij, o hoop, in troost zoo rijk!
    Vervulde weer heur hart.

Zij hoopt, en 't hart gelooft het ligt,
    Dat Adolf wederkeer,
Zijn kruin met lauweren versierd,
    Omstuwd door roem en eer!

't Verwinnend kruisheir keert terug
    Dat hulp der kerke bood,
Maar wie ook vriend of broer hervindt
    Of kind of echtgenoot;

Een vader aan zijn' boezem press',
    Een' bruigom wederziet,
Waarheen ook Isodore blikt,
    Ze ontwaart haar' Adolf niet.

De smart, geleenigd door de hoop,
    Ontwaakt met feller kracht.
Natuur wordt in haar oog een graf,
    De heldere dag wordt nacht.

Kom arme! wend u thans tot God.
    Zijn liefde is zonder peil,
En smeek in Christus heilgen naam
    Genade, troost, en heil.

Doch hoe, zij denkt om Godsdienst niet,
    Die anders vrome maagd;
Zij denkt om anders niet, dan 't wee,
    Dat aan haar harte knaagt.

Zij roept om Adolf, of den dood,
    Om hem, of 't kille graf,
En mort, en eischt den dood van God,
    Die haar het leven gaf....

Doch hoort ge 't lieflijk harpakkoord,
    Dat nu hare ooren treft?
Hoort gij die zoete melodij,
    Dien toon, die 't hart verheft?

Maar luistert naar dat hoorngeschal!
    Het hart trilt me in het lijf.
Een zanger smeekt, met zachte stem,
    Een gastvrij nachtverblijf.

„Ik heb geen steê, waar ik mijn hoofd
    „Deez' nacht ter ruste leg';
„Ik heb slechts zang en harpakkoord,
    „Zendt, slotliên, mij niet weg!"

Ook Isodore hoort zijn beê,
    En stemt ze vriendlijk toe;
Maar eischt ook, dat de harpenaar
    Zijn toonen ruischen doe.

Men voert den Bard naar 't stil vertrek,
De harp blinkt in zijn hand,
Zij vraagt, dat hij haar hart verkwikk',
Doch zing' op sombren trant.

Hij staart haar aan; 't gelaat betrekt;
De harp klinkt droevig, teêr;
De toon der diepste treurigheid
Verheft zich meer en meer!

Maar als een stroom, die met geweld
Naar 't bergdal nederschiet,
En schuimend, bruischend voorwaarts rolt,
Zoo is des zangers lied!

„Kom, haast u, mijn liefjen! ik wacht u op zee.
„Kom, rep u, mijn engel! ai, vaar met mij meê!
„Zeg vlugtig uw slot, o mijn dierbre, goên nacht!
„Het bootje toeft, het bootje wacht,
„De bruigom smacht!

„De stormwind, hij huile, de watervloed bruisch',
„De zeenimf verschuil' voor het golvengedruisch,
„Doch 't scheepjen is rank, en de veerman vol moed;
„Zoo stuwen de winden het bootje met spoed!

„Hoor, 'k roep u, mijn engel! ik wacht u op zee.
„Kom, rep u, mijn liefjen! ai, vaar met mij meê!
„Zeg vlugtig uw land, o mijn dierbre, goên nacht
„Het bootje toeft, het bootje wacht,
„De bruigom smacht!

„Het maanlicht verdwijn' bij het stormengehuil!
„De zee moge woeden, en open' haar' muil!
„De duisternis heersche en de hemel zij zwart,
„Gij zijt toch steeds veilig aan 't minnende hart.

„Kom, haast u, mijn liefjen! ik wacht u op zee.
„Kom, rep u, mijn engel! ai, vaar met mij meê!
„Zeg vlugtig uw land, o mijn dierbre, goên nacht!
„Het bootje toeft, het bootje wacht;
„De bruigom smacht!"

Hij zwijgt; de duisternis waart rond;
    Nog zwarter wordt de nacht;
De wind steekt op en slingert baar
    Op baar met felle kracht.

Alleen bij 't flikkeren van 't vuur,
    Geblazen door den wind,
Ziet ze in den zanger Adolf weêr,
    Een ridder, dien zij mint.

Zij ziet, en vliegt hem om den hals,
    En drukt hem aan haar hart!
De stormwind brult; de zeevloed kookt;
    De vale nacht wordt zwart.

Hij antwoordt niet, hij liefkoost niet;
    Hij lacht of kust haar niet;
Maar zingt vol ernst met sterker stem,
    Steeds dringender het lied.

Hij voert en leidt het maagdelijn
    Naar 't schriklijkwoedend strand
En tilt haar in de ranke boot,
    En steekt van 't bogtig land.

Geen maan schijnt van het zwarte zwerk;
    Noch ergens blinkt een ster.
De wind verdubbelt; schokt de boot
    En slingert haar omver.

Het meisje valt, en kermt om hulp
    En schreit, en roept, en zinkt,
Daar 't spook met honend helsch gelach
    Met scheller toonen zingt:

„Kom, haast u, mijn liefjen! ik wacht u op zee.
„Kom, rep u, mijn engel! ai, vaar met mij meê!
„Zeg vlugtig het land, o mijn dierbre, goên nacht!
    „Het bootje toeft, het bootje wacht;
        „De bruigom smacht."

A. F. H. de Lespinasse.

Balladen van TOLLENS. [1])

X. KENAU HASSELAAR.

Weer klopt mij 't Hollandsch hart in 't lijf
En zwelt geroerd omhoog;
Weer schittert Neerlands oud bedrijf
In mijn verbijsterd oog.

Gevloekt, wie eerloos, wuft en week,
Door glans of goud verblind,
De dierstgeschatte wereldstreek
Voor 't vaderland bemint!

Maar dubbel vloek, maar dubbel schand'
En dieper smaad en leed,
Wie Neerland heeft tot vaderland
En 't vaderland vergeet!

Stroom los, in zangen uitgespat,
Gij, vonkelende gloed,
Gij, liefde tot mijn bakermat,
Die tintelt in mijn bloed!

Hier hoeft geen zwier, geen hulsel, neen,
Geen dichterlijke praal,
Maar 't vaderlandsch gemoed alleen
En Hollandsch gouden taal.

Voor u, voor u weergalmt zij luid,
o Haarlem eeuwige eer!
Voor u stort zij haar rijkdom uit
En in mijn loflied neer.

Verhoog, verhef u, grijze wal,
Op Kenaus roem en rang,
Die stout en vurig klinken zal,
En leven in mijn zang!

Verhef u op dien heldentoon;
Gij, vaderlandsche jeugd!
Geen andre zangstof klinkt zoo schoon
Als vaderlandsche deugd.

---

[1]) De Rom. poëzie van Noord-Ned. pag. 279 en vlgg.

Gij kent het voorwerp van mijn lied,
Gij telgen van haar teelt!
Zoo ver ontaardde 't nakroost niet
Of 't kent zijn ouders beeld.

Gij kent haar deugd, zoo hoog gevoerd,
Zoo ongevlekt befaamd,
Haar grootheid, die zoo diep ons roert
En ons zoo diep beschaamt.

„Wat suft gij," riep zij uit, met schrik
En zielskracht in de stem; —
Het vonklen van haar heldenblik
Gaf aan haar woorden klem:

„Wat handenwringt en krijt ge en gilt,
Gij werelooze schaar,
Die niets, o spijt! beproeft en spilt
Dan tranen in 't gevaar!

„'t Is uit. Reeds brokkelt schans en muur
En stort tot gruis in een;
Reeds vlammen zwaard en stroomend vuur
Door wal en wijken heen.

„'t Is uit. De laatste hoop vervloog;
Er bleef geen hulp of raad;
De zwarte rouwvlag rijst omhoog,
De doffe brandklok slaat.

„'t Is uit. De laatste moed bezwijmt,
De laatste kracht verlamt;
De dolle honger knaagt en vlijmt,
Het giftig pestvuur vlamt.

„Wat suft gij, vrouwen! diep verstomd,
Met natbekreten krop?
De poort sluit los, de Spanjaard komt
En wekt u deerlijk op.

„Te wapen! vliegt! hij stroopt de stad;
Hij martelt en schoffeert:
Of wacht gij tot zijn klaauw u vat
Voor gij het lijf verweert?

„Grijpt aan rapier en moordgeweer,
Waarmeê hij 't land vergruist:
Of vreest gij 't aan uw zijde meer
Dan in des Spanjaards vuist?

„Te wapen! vliegt! ten strijd! vliegt heen!
Lost veldbus en kartouw!
Of past de moed den man alleen —
Slechts tranen aan de vrouw?

„Wat stoft hij op zijn stouter kracht
En onversaagder bloed?
De zielen zijn van één geslacht:
Alleen de ziel geeft moed.

„Op, moeders van het heldenkroost,
Door Spanjes klaauw verscheurd!
Op, maagden, die van onschuld bloost
En ras van schaamte kleurt;

„Knielt neer, wie met mij medestemt,
Voor 's hemels alziend oog,
Met de eene hand op 't hart geklemd
En de andre hand omhoog:

„Zweert allen, die uw tranen kwist
En laf en weerloos beeft!
Dat Haarlem nog geen mannen mist
Zoolang het vrouwen heeft.

„Zweert allen, wat verwinne of vall',
Wat standhou of bezwijk,
Dat nooit een Spanjaard boelen zal
Dan met uw zielloos lijk!"

Toen steeg, toen klonk een enkle kreet
Den Spanjaard luid in 't oor,
En drong een dure, plegtige eed
Tot 's hemels zetel door

Toen zwaaiden ze, in ontgloeiden dorst,
Het breedgelemmerd staal,
En prangden maagd- en moederborst
In pantsers van metaal.

Toen stegen ze op den brossen muur
En plantten speer en vaan,
En staken weer het flaauwend vuur
In hart en handbus aan.

Toen stroomden ze uit de ontsloten poort,
Van man en maag verzeld,
En braken door de drommen voort,
Die krielden over 't veld.

Zij woelden Spanjes benden rond,
Tot strenge wraak gesard,
En beten hun een diepe wond
In 't ongeneeslijk hart.

Maar meer nog dan de diepe beet.
Die door hun aders joeg,
Nog meer deed hun het schouwspel leed,
Dat hen met siddring sloeg.

„Neen, neen! riep Alvaas trotsche zoon,
Van diepe spijt geknaagd,
„Hier schokt en waggelt Spanjes troon,
Van Oost en West geschraagd.

„Hier baat geen strijd, geen straf, geen ban,
Geen magt, die Spanje heeft,
Waar ieder matgestreden man
In elke vrouw herleeft."

„Neen, neen!" riep Flips, van schrik ontzet,
In spijt van kroon en staf,
„Dat volk kust nooit geknield mijn wet,
Dat Kenaus aanzijn gaf.

„Daar ligt mijn hoop, zoo lang gestreeld,
Daar neigt mijn rijk ten val:
Een vrouw, uit Hollands dras geteeld,
Zet wereldheerschers pal!"

Verschriklijk sprak het voorspook waar,
Dat Spanjes vonnis las:
Haar troon, voor Neerlands grond te zwaar,
Verzonk er in zijn dras.

Maar juichend streek de schelle faam
Op Haarlems zandig duin,
En schreef voor eeuwig Kenaus naam
Op Spanjes stortend puin.

Dat puin spreekt van haar grootheid meer
Dan trotsch gewrochte steen,
Die 't nakroost voor haar schittrende eer
Te luttel waardig scheen.

XI. HERMAN DE RUITER.

Waar Maas en Waal te zamen spoelt
En Gorkum rijst van ver,
Daar heft zich op den linker zoom
En spiegelt in den breeden stroom
Een slot van eeuwen her.

't Is Loevestein. — 't Is Loevestein,
Waarvan de wereld sprak;
Door wal en schans en vestingwerk
't Rammeijen van den krijg te sterk,
Maar huwlijkstrouw te zwak.

Daar is een dapper een gebeurd,
Waar menig pen van schreef,
Toen Flips zijn gruwzaam rijksbelang
Door marteltuig en zieledwang
Nog onbeteugeld steef.

Daar is een dapper stuk gebeurd,
Gebeurd voor jaar en dag,
Toen Alva nog het krimpend land
Bezocht en sloeg met moord en brand,
En 't lagchend rooken zag.

„Dat lij ik niet, bij God niet! neen!"
Riep Ruiter heftig uit:
„'t Gedrogt, wàar jong en oud van beeft,
Dat strop en zwaard voor wetten geeft,
Maakt mij niet weerloos buit!

„Hij zwelg' aan mij, de Spaansche beul,
Een bittren beker bloed!
Het heug' hem als zijn klauw mij vat,
En schoon mijn kracht in duigen spatt',
Hij sidder van mijn moed!"

Hij zegt, en grijpt een monnikskap
En dekt het zwanger brein,
En wapent zich met roer en zwaard,
En rept zich door den Bommelwaard,
En klopt aan Loevestein.

„Doet op, mijn Spaansche broeders, op!
U dreigt een sluw verraad:
Te zwak, bij ontijd en bij nacht,
Te zwak, o slotvoogd! is uw wacht:
Ik breng u raad en daad."

Men schuift de zware grendels los,
En opent op zijn stem,
En ijlings ploft, aan wederskant,
De slotvoogd met zijn wacht in 't zand,
En Loevestein is hem.

Hij nestelt zich in 't eenzaam fort,
En waakt op muur en wal,
En zamelt zich, door wenk en roep,
Een kleinen, maar te stouter troep,
Naauw twintig man in tal.

„Nu krijgt de beul het slot niet weer,
Met al zijn Spaansch gespuis!
Nu krijgt de beul het slot niet weer,
Of ploff het op mijn kop ter neer
En zoek' mij op in 't gruis!"

Zoo zweert hij met zijn twintigtal,
En zwoegt aan gracht en schans;
En scheurt het Spaansche vaandel door
En hijscht Oranjes vlag er voor
En waait haar uit den trans.

Maar Alva hoort nog pas die maar.
Of vliegt in vlam en vier:
„Op, knechten, breekt er fluks op los,
En sleurt mij aan den staart van 't ros.
Dien dollen muitling hier!

„Hij sterv', geleêbraakt voor mijn oog,
En stikke in 't schuldig bloed,
En leer', genageld aan 't schavot,
Dat wie met Alva eenmaal spot,
Niet andermaal het doet."

Driehonderd knechten grijpen 't zwaard,
En jagen in galop,
En rennen, met gezweepten draf,
Op slot en vesting regt toe af,
En — stooten er den kop.

„Terug! wie 't leven lief heeft keer'!
Hier wacht u kruid en lood!
Terug!" roept hun de Ruiter toe,
„Of zijt gij 't leven zat en moê,
Hier vindt ge dan den dood."

Men antwoordt met een kogelbui,
Uit roer en tromp gebraakt,
En beukt met mokers en houweel
De muren krank van 't oud kasteel,
Dat alles schudt en kraakt.

Maar 't wederantwoord baldert los,
En geeft een kloek bescheid,
En dunkt geducht met slag en schot
De keurblom van 't Kastiliesch rot
Door trefflijk feit op feit.

De stormblok ramt intusschen door,
En 't grof geschut speelt voort,
En brijzelt met vernielend vuur
Een wijde bres in wal en muur,
En spaandert post en poort.

Maar Ruiter stopt die breuken digt
    Met eigen lijf alleen,
En stuit, als op een vaster wal,
Den vloed van 't overmagtig tal,
    Die wegspat om hem heen.

Intusschen woelt aan de andre zij
    Een ander deel van 't rot,
En heeft, terwijl hij elders vecht,
De stormleer aan den muur gehecht
    En stroomt op eens in 't slot.

Maar Ruiter zwenkt en scheurt zich voort,
    En kookt verwoed en wild,
En vaart, met blikken strak en hol,
Van teugellooze wrake dol,
    Het spaansch gespuis in 't schild.

Hij stort er als een leeuw op los
    En stuit het aan den trap:
En maakt zich post en plaats ten nut,
En schoort zich tegen want en stut,
    En zet in eens zich schrap.

Hij zwiert zijn vreeslijk treffend zwaard
    Met bei zijn vuisten rond,
En zwaait en slingert heen en weer,
En bliksemt al wat nadert neer,
    Vermalen en verwond.

Ontzet van 't ongehoord bedrijf,
    Staat alles bleek van schrik,
En ducht van dubble vrees vervaard,
Het vonklen van zijn vlammend zwaard
    En 't weerlicht van zijn blik.

Maar eensklaps dringt de drom zich op,
    Het kost dan wat het kost,
En stuwt zich met vereend geweld,
En schokt en overstelpt den held
    En wrikt hem uit zijn post.

Hij vecht nogtans en wankelt niet,
    En houwt in 't rond en klooft,
Tot dat op eens zijn zwaaijend zwaard,
Door duizend slagen botgeschaard,
    Hem stuk vliegt om het hoofd.

Hij wijkt, en ziet geen uitkomst meer,
    Maar neemt een kort besluit;
Hij wijkt, en grijpt een gloênde lont,
En vlamt ze driewerf om en rond,
    En werpt ze neer in 't kruid.

't Vat vuur en kraakt en barst en slaat
    En gruist het hecht arduin,
En hagelt neer op huid en kop,
En vliegt met vriend en vijand op,
    En graaft ze zaam in 't puin.

Die donder sloeg verschrikklijk neer.
    Op Alvaäs overmoed,
En stoorde hem in 't helsch vermaak,
Terwijl hij zat en zon op wraak,
    En wetten schreef met bloed.

Men graaft nogtans de Ruiters kop
    Uit gruis en beenders bloot,
En spijkert, naar des bloedhonds last,
Aan 't galgenhout zijn schedel vast,
    Ten afschuw na zijn dood.

Intusschen rees het standbeeld op,
    Tot Alvaas eer gesticht,
En wees, uit trotsch metaal gewrocht,
Den wijdschen rang van 't wangedrogt
    Aan elks verbaasd gezigt:

Maar niet te min, voor 't Hollandsch hart,
    Misleid door schimp noch praal,
Om 't even wat het oog aanschouwt,
Rees Alva op aan 't galgenhout,
    En Ruiter in 't metaal.

XII. HET TE DEUM LAUDAMUS IN 's HERTOGENBOSCH.

Heel Neerland stak in diepen rouw
En bad tot God om hulp;
Met Coligny, de weduwvrouw,
Treurde ieder slot en stulp;
De kreet ging op van oord tot oord:
„De koning heeft den prins vermoord!"

Daar lag hij neder, koud en dood,
De vader van den Staat,
Getroffen door des huurlings lood,
Ten zoen van Spanjes haat;
En Roomsch en Onroomsch, naast elkaar,
Lag schreijend om de staatsiebaar.

Want Roomsch en Onroomsch, evenzeer,
Was heul en hoeder kwijt,
Den toeverlaat van ieder leer',
Die d'eigen God beleidt:
Want Nassau wist dat Christenpligt
Het dulden is van ieders licht.

Als dwingland Flips, verhard en koel,
Met martelvuur en zwaard,
Wat afweek van den Roomschen stoel
Verdelging zwoer van de aard,
En doemde en moordde in razernij,
Dan was de prins niet Roomsch als hij.

En als Sonoy en als Lumey
Wat trouw aan Rome bleef
Ter dood op pijnbank en palei
Met duivlen-wellust dreef,
En bloedschuld wierp op Luthers leer',
Dan was de prins niet Onroomsch meer.

Maar Christen was hij, Christen slechts,
Die allen kerktwist schuwt,
Die liefde ronddeelt, links en regts,
En van verkettren gruwt;
Die Roomsch en Onroomsch broeder heet,
En niet in 't godlijk oordeel treedt.

En daarom steeg van oord tot oord,
    Uit ieder slot en stulp,
De wraakkreet om den muichelmoord,
    De beê tot God om hulp;
De Staat zonk weg in diepen rouw
Met Coligny, de weduwvrouw.

Maar in 't getreur, in 't luid geween
    Van ouden stok en jeugd,
Daar dringt zich, door den klaagtoon heen,
    Een helsche kreet van vreugd,
Van vreugd, omdat de redder viel,
Die vrijheid zwoer aan lijf en ziel.

Dat woest gejuich, dat helsch gedruis
    Steeg schaatrend uit den Bosch:
Daar stak een dom en boos gespuis
    In d'achtbren priester dos,
En trok, bij Neerlands rouwmisbaar,
In feesttogt naar het hoog-altaar.

En 't vuig gebroedsel schoolt er zaam
    En knielt er huichlend neer:
Het momde met den Roomschen naam
    Zijn godvergeten leer;
Maar 't was niet Roomsch, 't onzalig ras,
Waarvan er geen een Christen was.

En 't schalde en zong, op d'orgeltoon,
    Met statig kerk-akkoord,
Te Deum, God den Heer ten hoon,
    Te Deum om een moord;
Te Deum om den harteslag,
Daar Neerland van te zwijmen lag!

En zie! op eens betrekt het zwerk:
    Daar komt een onweer op!
Een zwarte wolk bereikt de kerk
    En dekt den torentop;
De donder gromt... daar vlamt het licht
En schiet een rossen bliksemschicht.

De bliksem valt, een rukwind loeit,
De toren vliegt in brand!
Hij brandt en blakert, vlamt en gloeit
Langs elken zuil en wand,
En lei en lood en hout en steen
Vliegt ver in vuur en vonken heen.

De toren brandt, hij brandt tot puin
En stort aan kolen neer;
Geen andre spits, geen andre kruin
Had let of leed van 't weer;
De bui dreef af: daar kwam de maan
En lonkte Neerland troostende aan.

En 't kerkgebouw, bedekt met gruis,
Stond van zijn pronk beroofd,
De kroon, die 't droeg als Godes huis,
Gebliksemd van het hoofd;
De trotsche naald gesmakt in 't stof,
Die 't nader voede aan 't hemelhof.

Voorwaar, dat was de hand van God,
Die met den bliksem schreef,
Wat gruweldaad het heilloos rot
Als Hem ter eer bedreef,
Toen 't lofgezang ten hemel zond
Voor 't euvel, dat de hel bestond.

XIII. PELGRIM VAN TER LEEDE.

VOLKSSPROOKJE 1304.

Nu voelde Folpert van Ter Lee,
Na 't godgeklaagd bedrijf,
De helsche straf aan ziel en lijf,
En schreide: Wee! o wee!
Maar tandgeknars noch handenwringen
Verzacht de helsche pijnigingen.

Verschriklijk had hij rondgewoed,
Gebanketteerd, gebrast;
Den kerkroof op zijn ziel getast
En wees- en weeuwengoed;
Kasteel en klooster opgebroken,
En moord gepleegd en brand gestoken.

Maar heftigst was zijn wrok ontvlamd
Op Arkels eer en magt,
Op hem, van 't eigen vroom geslacht
Als d'onmensch afgestamd;
Op Arkel, die, in magt en eere,
De knieën boog voor God den Heer.

Doch dolk en vuur en wrok ten spijt,
Bleef Arkels huis gespaard:
Wien God bewaart is wel bewaard,
Al daagt de hel ten strijd.
Hoe hooger Folperts gruwlen stegen,
Te meer wies Arkels magt er tegen.

En nu — des monsters tijd was uit;
Daar sloeg zijn laatste stond:
Voleindigd was het helsch verbond
En hij des Satans buit.
Van bloed en gruwlen suizeldronken,
Was hij met lijf en ziel verzonken.

Dat was op Haastrechts markt gebeurd:
Daar zag het groot en kleen
Hoe Folpert, door de keien heen,
Ter hel werd neergesleurd;
Hoe 't groene bloed spoot uit de steenen,
Waar de onmensch eensklaps was verdwenen.

Maar Pelgrim, Folperts booze zoon,
Zijn gruwzame afkomst waard,
Bleef erve van zijns vaders aard
En tartte 't eigenst loon:
Hij dagvaardde uit zijn zwarte kloven
Den vorst der hel weer op naar boven.

En, even als zijn vader deed,
Stond hij der helsche straf
Zijn lijf en ziel voor eeuwig af,
Bij handslag en bij eed,
Opdat hij moorden, branden, stroopen
En gruwlen mogt op gruwlen hoopen.

Maar niet, als 't bij zijn vader stond,
Bepaalde 't zwart verdrag
Zijn hellevaart met jaar en dag
En 't einde van 't verbond:
De booswicht zocht, in 't loos bedingen,
Uit Satans klaauw zich los te wringen.

Want dit slechts stond er, woord voor woord
Dat als hij veer of vaart
Zou oversteevnen met een paard —
Een paard bij zich aan boord,
Dat dàn zijn uur zou zijn gekomen
En 't vaartuig omslaan in de stroomen.

En ijlings werd verbod gedaan,
Herhaald bij elken togt,
Dat ros noch ruiter naadren mogt,
Waar Pelgrim scheep zou gaan;
Want wie een ros zou derwaarts sporen,
Den ruiter was de dood gezworen.

En voorwaarts ging het, juilend voort,
De streken in en uit,
De hoeven op en neer om buit,
De buurten langs tot moord;
De schrik, de doodangst en de ellende
Beschreven 't spoor der rooverbende.

En 's avonds, na den woesten dag,
Verzamelt zich de schaar,
En zet, met onbesuisd misbaar,
Zich aan 't geroofd gelag,
En doet, bij 't schuimen van de glazen,
Het vuig bordeellied luidkeels razen.

En 's ochtends, na den dronken nacht,
Met boozer lust ontwaakt,
Wordt weer geplonderd, weer geblaakt
En deerlijk omgebragt;
Noch jeugd ontzien noch zilvren hairen,
Noch goud van kruisbeeld en altaren.

En angstig vlood wat vlieden mogt
En doolde wijd en zijd;
Want banger dan bij Folperts tijd
Werd nu het land bezocht:
Geen priester in zijn bidcel heilig,
Geen dochters bij de moeders veilig!

En verder ging het, wild en woest,
Den omtrek op en neer:
Geen ros verscheen aan vaart of veer,
Waal Pelgrim over moest;
Geen straf scheen 't misdrijf te achterhalen,
En 't overschrijdde perk en palen.

En dag aan dag en jaar op jaar,
In alle kwaad volleerd,
Bleef Pelgrim boos en onbekeerd,
Al grijsde 't borstlig hair.
Wat wigt van schuld hem mogt beladen,
Hij zon op zwarter gruweldaden.

Maar Arkel, 's vromen hoop altijd,
Weerstond des booswichts vaart:
Wien God bewaart is wel bewaard,
Al kookt de hel van spijt:
Hoe hooger Pelgrims euvlen stegen,
De magt van Arkel wies er tegen.

Als razend om dien tegenstand,
Daar grijpt hij lont en speer,
En werpt zich met zijn bende neer
Op Arkels leen en land;
Verwoest het veld, vernielt de vruchten,
En brandschat dorpen en gehuchten:

Verwoest, vernielt, verbrandt en woedt,
Berooft het huis van God,
Schoffeert met zijn onbandig rot
En keert met buit en bloed,
En juilt van vreugd, in 't huiswaarts trekken,
Om 't luid gekrijt van veld en vlekken.

Maar eensklaps schiet de landzaat op,
Geklept van wijd en zijd,
En zweert aan wat er zit en krijt,
Verderf op Pelgrims kop,
En ijlt met kolven en met speken
Om 't gruwzaam misdrijf streng te wreken.

Maar Pelgrim hoort en ziet den drom,
En tijgt op sneller vlugt,
Voor 't missen van den roof beducht,
Uit hut en heiligdom;
Hij stuift door hoven en door hoeven
Weer naar de schuiten, die hem toeven.

Maar even snel vliegt even dra
De op wraak ontvlamde stoet
Door hoeve en hof, te paard, te voet,
Hem tot den Lekstroom na,
En komt den oever opgedrongen,
Toen 't vlugtend rot was scheep gesprongen.

En haak en boom, in hand aan hand,
Ten spijt van knods en spaak,
Duwt ijlings — ijlings boot en aak,
Tot zinkens vol van land;
En riem en roeispaan snijdt door 't water,
Bij Pelgrims sarrend vreugdgeschater.

Maar zie! van uit de digte schaar,
Die deinzend zich ontsluit,
Daar stuift een zwarte hengst vooruit,
Met steil en steigrend hair;
Zijn gloeijende oogen schieten vonken;
Hij briescht en schuimt en rekt de schonken:

Hij briescht en schuimt, en stampt den grond,
En zweept met maan en staart,
En met de oogen strand en vaart,
En blikt de bodems rond;
Hij meet nog eens, en rekt zieh weder,
En ploft in Pelgrims vaartuig neder.

Hij ploft er neer; 't gegil gaat op,
Het water kookt en plast;
De boot slaat om met heel haar last,
En zinkt in 't klotsend sop;
En knecht en knaap, in eens bedolven,
Verdwijnt en smoort in 't hart der golven.

Maar Pelgrim rijst en zwalpt en zinkt,
En zinkt en rijst gestaag:
Hem naakt de dood van ver en traag,
Dien hij bij teugen drinkt;
Hij grijpt om hulp naar bei de stranden
En huilt en wringt van angst de handen:

Hij huilt om hulp en grijpt zich vast
Aan 't naast hem zwalpend paard;
Hij zweept van vreugd met maan en staart
Om d'opgeladen last,
En schiet door baar en boomen henen,
En ros en ruiter zijn verdwenen.

En heel de schat van 't wangedrogt,
Zijn heerlijkheid en land,
Kwam aan zijn vromen blredverwant,
Dien hij niet krenken mogt;
Aan Arkel, die, in magt en eere,
De knieën boog voor God den Heere.

XIV. HANS VAN LEEUWEN

OP DE CITADEL VAN ANTWERPEN.

Van waar die siddring en die schrik?
Wat doet op eens de wakkre scharen
Met huivring naar dat bolwerk staren,
Den doodsangst in den strakken blik?
Drong mooglijk de overmagt der Franschen
Daar ginds zich door een loopgraaf heen?...
Maar, schoon zij stegen op de schansen,
Tien stieten 't hoofd er tegen één.

Ja, tienmaal sterker, dappre Gal!
Zij 't leger, dat gij op deedt dagen:
Het kwam vergeefs den Vijfhoek vragen.
Verweerd door tienmaal kleiner tal.
De grondvest scheur' de wanden breken:
De moed staat vaster dan 't arduin!
Zoo ge op den burg uw vlag zult steken
Het zal in de asch zijn en in 't puin.

Wat wil die schrik dan en die kreet
Van mannen, tot den dood besloten?
Er worde dag en nacht geschoten,
Geen hunner, die van beven weet.
En nu zij ginds een kogel zagen...
Help, help! er is geen redden meer!
De bolwerkpoort is ingeslagen;
De bom viel in een kruidhuis neer!

Één polsslag nog, en alles splijt
En spat van een en slaat aan stukken;
't Verwulf zal uit elkander rukken,
Het muurwerk gruislen wijd en zijd;
Zijzelf, misschien, verscheurd, vermalen,
Gesmakt en slingrende in de lucht...
De schrik belet hun 't ademhalen;
Wie 't lijf en 't leven lief heeft, vlugt.

Één vlugtte niet. Met vasten tred
Stapt, schrijdt hij — hij alleen van allen —
Tot daar het moordtuig is gevallen
En de eiken schansdeur heeft verplet

Hij zoekt beraden en gelaten
  De welven door, de kluizen rond,
En — midden in de buskruitvaten,
  Vindt hij den vuurbal op den grond.

  En, zonder aanzien van 't gevaar,
Zet hij zich schoorvast op de beenen,
En tilt den ballast van de steenen,
  Schoon meer dan honderd ponden zwaar;
En, voet voor voet teruggeschreden
  Door scherven en door spaanders voort,
Draagt hij met ingebogen leden
  De bom weer uit de bolwerkpoort.

  Tot zwichtens moe, en mat van kracht,
Maar niet voldaan met half te slagen,
Blijft hij zijn last al verder dragen
  En zeulen tot de burgwalgracht:
Hij hijgt, hij zwoegt; zijn spieren beven,
  Zijn knieën knikken meer en meer...
Nog éénen stap... het is bedreven!
  De vuurbal plomt in 't water neer.

  Ons werd de maatstaf niet vertrouwd,
Waarmeê met juistheid wordt gemeten,
Wat groot, en grooter nog, mag heeten,
  Wat stouter is of minder stout:
Maar wordt er eens in later eeuwen
  Een standbeeld voor Van Speijk geplaatst,
Zoo zette men voor Hans van Leeuwen
  Er veilig een gedenkzuil naast.

Balladen van BOGAERS.

XV. HET LEIDSCHE WONDER.

  Wie 't wonder hooren wil, die hoor'!
  Het is gestaafd met schrift en steen:
  In Leidens muren viel het voor
  Ruim vijfmaal honderd jaar geleên:
o Dat het elk tot vroomheid spore! —
Wie 't wonder hooren wil, die hoore!

Een voorbô van genakend leed
Had 's nachts gegloeid aan 't luchtazuur:
Een ruige, rosse schrikkomeet,
Die naar een roê geleek van vuur.
Nu, wat het spook dreigde in den hoogen,
Het bleek weldra, 't was niet gelogen:

Want buijen stroomden 't veld tot dras,
Orkanen sloopten 't voedzaam groen,
't Gezaai verdronk in poel en plas,
Geen oogster zong in 't oogstsezoen,
De seis hing roestend aan de muren,
De veldling kreet bij leêge schuren;

En schaarschte ontstond en dure tijd;
Het laatste potstuk ging aan brood;
't Was één gejammer wijd en zijd:
De honger neep, de kieschheid vlood;
Wat op den mesthoop lag versmeten,
Werd opgespoord en graag gegeten.

Gelukkig, wie in 't spijsvertrek
Nog spijze vond, niet vruchtloos zocht;
Die, schoon omlegerd van 't gebrek,
Op 't etensuur nog eten mogt;
Maar zalig, die, als vrouw Mathilde,
Dat overschot nog deelen wilde!

Mathilde was een weduwvrouw;
Haar jeugd en schoon ging lang voorbij;
Ze leefde stil in eerbre rouw:
Haar hielp een dienstmaagd, oud als zij:
Slechts dan nog vond ze vreugde in 't leven,
Wanneer ze wél kon doen en geven.

In de eigen stad, in fraaijer wijk,
Bezat ze een eenge zuster nog,
Een rijke juffer, trotsch en rijk;
Maar, rijk en trotsch, haar dierbaar toch:
Bij Margaretes ijdle droomen,
Vroeg zich Mathild: "ben ik volkomen?"

Intusschen steeg het peil van 't wee:
Bij 't vuilnis vochten ze om een kreng;
De pest brak uit en moordde meê;
Het kerkhof werd den dood te-eng:
En 't meêlij vlood de veege wallen:
"Elk voor zich-zelv'!" was 't woord van allen.

Van allen? van Mathilde niet!
Al slonk heur graan, heur liefde bleef:
Of koude voorzorg 't ook ontried,
Vroeg haar 't gebrek; haar hart zeî "geef!"
Dan dacht ze aan Jezus liefdeleere,
En gaf een broodhomp, Hem ter eere.

Dat zag, bij toeval, Margareet,
Haar zusters woning ingetreên:
Een vrouw, in armlijk saai gekleed,
Zeeg, zwijmend, op den dorpelsteen;
Twee wichtjes klemden haar en kreten:
"Ach, moeder! moeder! eten! eten!"

Mathildes voorraad liep op 't laatst,
Toch sprong zij op en greep een brood:
Ze wilde naar de stoep in haast,
Terwijl een traan heur oog ontschoot;
Maar, lang ontwend aan 't liefdeplegen,
Hield Margareet haar geemlijk tegen.

"Wat! (riep ze) dwaze, spilt ge uw brood,
"Uw kostlijk brood! aan straatgeboeft'!
"Ziet gij dan 't einde van den nood?
"Spaar wat gij-zélf weldra behoeft!"
" "Ze sterven! (kreet Mathild) ze sterven!
" "Wie helpt, zal Godes hulp niet derven." "

Met wrong zij van Margreet zich los,
En voort toen naar de straat . . . gezwind . . .
Ze bad op 't brood den zegen Gods
En reikte 't uit aan vrouw en kind:
De vrouw bekwam, ze zag haar panden . . .
En kuste in dank Mathildes handen.

Margrete blikte 't, wrevlig aan,
Als deê haar zusters deugd haar zeer;
Ze ging, verstoord, en zeî in 't gaan:
"Wees, zusje-fijn, wees mild en teêr;
"Doch, komt ook u de honger knagen,
"Wacht dán u, mij om brood te vragen!"

Zóó ging zij, en haar booze reên
Bevestigde een nog boozer eed:
Ook de arme, met heur kroost, ging heen
Gespijsd, gelaafd, gesterkt in 't leed,
En niet voor 't heden slechts geborgen,
Maar nog van brood voorzien voor morgen

En traaglijk kropen de uren weêr;
De landplaag rustte niet van 't slaan;
Mathildes voorraad slonk al meer:
Op 't lest brak ook háár proefdag aan
Wie vroeg, zij kon niet langer geven;
Geen kruimel was haar-zelf gebleven.

Daar zat ze, peinzend, zuchtte, bad,
De trouwe dienstmaagd bad met haar:
Wel dacht zij aan heur zusters schat,
Maar t woord van vroeger woog heur zwaar
Min pijnlijk vond zij 's hongers bete,
Dan 't mooglijk „neen" van Margerete.

Ze draalde lang: de dag verstreek:
Spijs vroeg de maag met holler roep:
Haar dienstbô schreide, stervensbleek;
Toen ging ze en zocht Margretes stoep:
"Ach, zuster! (steende ze) ééne bede...
"Deel van uw graan me een handvol mede!'

" "Wat hoor ik! (riep Margrete bits)
" "Hoe? zelve aan 't beedlen, milde vrouw?
" "Ik heb geen graan meer!"" — "Derenis!
"Bewijs me in nood uw zustertrouw:
"Toon, Grietjelief, toon mededoogen!
"Wij hebben ééne borst gezogen."

“ “Niets (bleef het antwoord) rest me meer;
“ “Geen zier! geloof mijn zeggen toch.” ’—
“Ach, Grietje, ’t hongren doet zoo zeer;
“Zoek, zoek eens; mooglijk vindt ge nog.”—
“ “Zoo ik nog graan heb om te teren,
“ “Dan mag het wel in steen verkeeren!” ”

In steen! Op ’t woord ging haar door ’t bloed
Een huivering, een koude ril.
Luid sprak ’t verwijt in haar gemoed,
Maar listig suste zij het stil:
“Eerst zwoer ik immers niet te geven;
“Die eed gaat voor: waarom zou ’k beven?”—

“ “Vaarwel — misschien voor ’t laatst — Margreet;”
Zoo sprak Mathild; meer kon ze niet.
Ze voelde een argwaan... maar ze streed,
Tot zij dien argwaan van zich stiet;
En, zwak en wagglend op de beenen,
Verliet ze ’t huis en toog ze henen.

De weg was lang en zwart de nacht;
Ze dwaalde in droeve mijmerij;
Daar rees de maan in volle pracht
En ’t nevlig floersdoek schoof op zij;
Mathilde sloeg den blik naar boven,
En bleef vertrouwen en gelooven.

Al biddend ging ze straat en steeg,
En werd haar woning weêr gewaar;
Toen dacht ze er aan, heur hand was leêg,
En hongrend zat haar helpster daar;
Ach, ze aarzelde de deur te ontsluiten,
En toefde en stond weemoedig buiten.

Ze ontsloot ze in ’t einde en zocht een woord,
Een troostend woord, voor ’t wrang berigt;
Maar Elsje, die haar ritslen hoort,
Vliegt ze in ’t gemoet met blijd gezigt,
En wijst haar op een zak met granen,
En baadt haar hand met vreugdetranen

"Een zak — een volle zak met graan!
"Van waar?" — Dat weet de trouwe niet:
De voordeur hoorde ze opengaan;
Ze kwam — zag niemand — 't was geschied!
De zak lag op de voorhuissteenen,
De brenger was in ijl verdwenen.

De weduw stond verbaasd, in stilt'
Haar blikken vestend op den schat.
Het opschrift was: "voor vrouw Mathild."
Zij las het en heur wang werd nat:
"o (Juichte zij) dit komt van boven!
"Vriendin, laat ons Gods goedheid loven!"

En, of de vlijm des hongers stak,
En feller stak bij 't zien van spijs,
Zij knielden naast den korenzak,
God dankend voor het gunstbewijs,
En, na dien dank eerst, aten beiden
Het voedsel, dat ze in haast bereidden.

Verzadigd legden zij zich neêr,
En rezen 's morgens, frisch van kleur:
Mathild woû naar heur zuster weêr;
Maar, God! wie staat daar voor de deur?
Wie, zoo ontdaan, verbleekt, gebogen?
De brave vrouw mistrouwt hare oogen.

Ja, 't is Margreet! doch schaamte en rouw
Weêrhoudt haar voet en maakt haar stom;
"Wat deert u? (roept de weduwvrouw)
"Kom, Margareet, tree binnen, kom!"
En goedheid blonk er in haar blikken; —
Toen brak Margrete los in snikken.

"Vergeef! (dus nokte zij) vergeef!
"Ik loog! ik loog! 'k had brood in huis!
"Maar God deê regt — 'k verdien 't — ik sneef —
"Mijn brood werd steen, mijn graan is gruis.
"Niets rest ook mij; doch vóór mijn sterven
"Laat me uw vergifnis toch verwerven!"

" "Kom aan dit harte, mijn Margreet!"
Riep vrouw Mathilde, ontroerd en blij:
" "Mij heugt niet wat ge gistren deedt;
" "Maar hier is brood; gij deelt met mij;
" "En, hebt ge jegens God misdreven,
" "Wien 't kwaad berouwt, wil God vergeven!" "

Toen wischte ze, als een moeder teêr,
Margretes heete tranen af;
Ze bragt haar spijs en prees den Heer,
Wiens wonderhand die spijze gaf.
God zegende haar zustertrouwe;
Margreet had diepe zielerouwe.

Een wijl nog, en daar week de plaag;
Alomme werd de nood gestild:
Luid klonk de dank; geen hart was traag;
Maar dubbeld dankte vrouw Mathild,
Want, schoon ze trouw had blijven geven,
De zak met graan was volgebleven.

XVI. DIETZ VON SCHWINBURG.

" 'k Wil niets voor mij; ik heb misdaan
"De straf is billijk, die ik lij ';
"Maar zij, die daar in boeijen staan,
"Die vier, ter dood gedoemd met mij, —
"Zij hebben, willends, niet misdreven,
"Gedwee slechts, toen hun heer gebood:
"Schenk, keizer, deez' onnoozlen 't leven
"En vergenoeg u met mijn dood!"

Zoo spreekt, ter plaats van 't halsgerigt,
De oproerge graaf, de schrik van 't Land,
Met smeekende ernst op 't fier gezigt;
Doch weigrend wenkt des keizers hand:
"Heer, (roept hij nogmaals) mededoogen
"Verschoon de trouw! vel mij-alleen!"
En 't vocht ontspringt zijn donkren oogen;
Maar nogmaals wenkt de vorst van neen.

"Hoor dan, monarch, toch dit gebed!
" 'k Stel ze op een rij, acht voet van een,
"En ieder hunner zij gered,
"Dien ik, onthoofd, voorbij zal treên." —
" "Dát (zegt de vorst) is toegegeven:
(t Onmooglijke acht hij ligt beloofd)
" "Gij hebt mijn woord: zij zullen leven,
" "Die gij voorbij treedt zonder hoofd." " —

"Dank, keizer!" roept hij, welgemoed,
En schaart nu 't viertal op een rij
Met tusschenruimten van acht voet,
Zijn liefsten knaap hem digtst nabij:
Toen, afscheid nemend van zijn trouwen,
Drukt hij hun ieder forsch de hand,
En, zonder doek voor 't oog te vouwen,
Knielt hij gelaten neêr in 't zand.

Geen adem gaat; men beeft en wacht.
Daar heft de beul het mikkend zwaard:
Het giert, het treft met woeste kracht,
En bloedig bonst de kop ter aard;
Maar 't lijkt staat op, verzet de beenen
En stapt, (o wonder!) vast van tred,
Langs 't veege viertal strijklings henen;
Toen zijgt het neêr; — ze zijn gered!

XVII. SCHIPPER DE ZWART.

"De zeilen geheschen! den vlieger in top!"
Riep schipper de Zwart tot zijn visschersgezellen,
En haastig, om d' Engelschen kotter te ontsnellen,
Doorbruiste de bom het gepekelde sop.

Maar, ronkten de zeilen aan steng en aan stag,
De Brit was te rad om hem, vlugtend, te ontwijken:
Hij naderde, vuurde, beval hun te strijken:
Wat wilden de onweerbren? ze streken de vlag.

Mèt kregen ze aan boord een vijandelijke wacht.
"Naar Dover!" zoo klonk het bij schempen en schaatren.
Vlug danste de kotter vooruit op de waatren;
Traag volgde de bom met heur haatlijke vracht.

Nu graauwde 't allengs; het werd deizig en guur;
"Schaft, Hollandsche honden, Schiedammer en glazen!"
Zoo schreeuwden ze luid, de overmoedige dwazen!
En kropen omlaag bij het glimmende vuur.

Dààr klonken de bekers, en schalde de toost:
Om 't geld van den prijs werd de teerling gesmeten;
Terwijl zich op dek de gevangnen verbeten,
Gedachtig aan moeder en hongerend kroost.

Maar bar zij 't verschiet, onuitwijklijk de nood,
Moed kleeft er altoos aan de Hollandsche touwen.
Daar fluistert de Zwart tot zijn hoopje getrouwen:
"Best, schipper! (zoo gromlen ze) vrij weêr of dood!"

Lang duurde beneden het roezig gedruisch,
Tot slapen en snorken het pooijen vervingen:
"Nu, maats, aan den slag!" en de wakkren bespringen
(Kortjan in de vuist) het ongure gespuis.

't Lag dronken van 't zwelgen bij bottel en kruik;
Ras waren ze ontwapend, die durfden weêrstreven:
De Hollanders lachten en lieten hun 't leven,
Maar sloten ze omlaag, met den bout op het luik.

Toen brasten ze 't zeil om en wendden het roer;
De wind was gedienstig, de starren verschenen:
Blij snelde de bom langs de wateren henen:
Ze wist, dat ze weêr naar het vaderland voer;

En naauwlijks ontglom in het Oosten de dag,
Of 't broederlijk welkom begroette de braven:
Ze losten hun buit in een Hollandsche haven,
De bom weêr getooid met de Hollandsche vlag.

XVIII. TEUNIS RUWHART.

Sneeuw bestuift de rieten daken,
  IJzel blinkt, waar 't beekje gleed;
Buiten haalt men kille kaken;
  Toch is 't Ruwhart nog te heet.
Groot en klein, bij 't vuur gekropen,
  Klaagt bij 't vuur nog van de koû;
Ruwhart zet zijn vensters open:
  Wat of Ruwhart schorten zoû?

Wie een duit kon óverwinnen,
  Stak zich in een duffelsch kleed;
Ruwhart draagt een buis van linnen,
  En zijn voorhoofd glimt van 't zweet.
Om zijn nap moge ijs zich korsten,
  Hij bekoelt niet, nacht of dag;
Gloeijen blijft hij, gloeijen, dorsten —
  Wat of Ruwhart schorten mag?

Luistert, braven! hoort de reden!
  Steenen harten spiegelt u!
Altoos hebben Ruwharts leden
  Niet zoo fel gegloeid als nu:
Rijker boer wel, dan de meesten,
  Maar, als zij, van vleesch en been,
Had hij 't warm op zomerfeesten,
  Had hij 't 's winters koud voorheen:

Doch, hoe mild van 't lot beschonken,
  Jegens niemand mild was hij;
Waar er droeve tranen blonken,
  Wendde hij het hoofd ter zij:
Trouw, o ja, ging hij ter misse,
  Boog de knieën, sloeg een kruis;
Maar in 't liefdeloos gewisse
  Was slechts eigenzucht te huis.

Eens — in 't hart der zonnedagen,
  Als de zon met vlammengloed
't Loover schroeit van veld en hagen,
  En de wellen drogen doet;

Als de borst het ademhalen
  Weigert in de heete lucht,
En wat vlugten kan, de stralen
  Van het blaakrend licht ontvlugt, —

Eens (het is al lang geleden)
  Kwam een vrouw de velden door,
Zwoegend sleepte zij haar schreden
  Door het zandig, zonnig spoor;
In haar armen lag een wichtje;
  Uren had ze 't reeds getorscht;
Roodgegloeid was 't lief gezigtje,
  't Smachtend mondje kreet van dorst,

En geen wolkje, dat zich even
  Voor den vuurbol schuiven woû,
En geen windje, dat in 't zweven
  Meêlij had met kind en vrouw!
Nergens koelend loofgewemel,
  Nergens vliet of waterkom;
Overal een koopren hemel,
  Een verzengde grond alom!

Maar, op 't lest, daar zag ze een hoeve,
  Ruwharts hoeve, digt omschaâuwd,
En ze schepte moed, de droeve,
  Minder weêr in 't hart benaauwd:
"Lieve! (riep zij onder 't hijgen)
  "Krijt niet meer van dorst en pijn;
"Aanstonds zult ge drinken krijgen,
  "Als we bij die boomen zijn."

't Arme wicht bedwong zijn klagen,
  Kreet niet luid meer, kreunde zacht;
Zij, den blik op 't loof geslagen,
  Zwoegde voort uit al haar magt.
Digter kwamen tak en twijgen,
  Digterbij het dak van stroo:
"Lieve, gij zult drinken krijgen:
  "Zie, mijn schat, we zijn er zoo."

Eindelijk was ze er. Al haar kommer
  Liet ze aan 't hek bij 't binnentreên;
't Wormpje leî ze neêr in 't lommer,
  Naar de bronput vloog ze heen:
Haastig liet ze d' emmer neder,
  Tot omlaag het plonsen klonk,
Heesch hem even haastig weder,
  En het spranklend water blonk.

Ruwhart zag het. Bleek van toren,
  Schoot hij toe en greep hij 't vat:
"Sloor! (dus liet zijn drift zich hooren)
  "Met wiens oorlof doet ge dat?"
Spraakloos stond de vrouw te beven,
  Schreijend wees zij op haar spruit;
Maar hij (zonder acht te geven)
  Goot in 't zand den emmer uit.

o! Toen barstten haar de klagten
  Uit de bangbeklemde borst:
"Deernis! zie mijn kind versmachten!
  "Eéne teug! het sterft van dorst!
"Eéne droppel! mededoogen!
  "God hierboven zal het zien!"
En ze lag ter aard gebogen,
  En omvatte hem de kniên:

Maar hij stiet, met norsche blikken,
  Haar terug: "Wat bruit me uw kind!
"Weg! ik lach wat om dat snikken!
  „Van de werf af! weg! gezwind!"
Op heur lippen stierf de bede,
  Jamrend kroop ze naar het wicht:
Ruwhart joeg ze van zijn stede
  En den hekboom sloot hij digt:

En, als nu het zongeschitter
  Weêr heur lievling fel bescheen,
Riep zij — en haar toon was bitter —
  "Straf, o God! dat hart van steen!

"Laat dien onmensch 't ook eens voelen
  "Wat thans onze foltring is!
"Branden moog hij! niet bekoelen!
  "Dorsten, zonder lafenis!" —

Diep wanhopig ging ze verder,
  En een uur of twee van daar
Zoû, naar 't zeggen van een herder...
  Doch ik zwijg die droeve maar'. —
Met een spotlach op het wezen
  Keerde Ruwhart onder dak:
Schaduw lag er als voordezen,
  Toch was 't of de zon hem stak.

"Dwaas, die 'k was, in drift te blaken
  "Om een slet! in dit getij!
"Kom, een frissche teug zal smaken!"
  En hij dronk: — nog smachtte hij:
"Meer!" een nieuwen kroes geledigd —
  Weêr getapt... en toog op toog —
Maar zijn dorst was niet bevredigd,
  Keel en lippen bleven droog.

De avend zond zijn koelen wasem;
  Voor het huis schoof bank en stoel;
Meid en bouwknecht haalden asem:
  "Baas, kom hier! 't is buiten koel!"
Met een vuurvlam op de kaken
  Kwam hij, keek vergramd en sprak;
"Zoekt dat andren wijs te maken;
  "'t Is nog even heet als strak!"

Dus — al wrevlend — bleef hij stikken
  Heel den zomer, vroeg en laat;
't Najaar, dacht hij, mogt verkwikken:
  Valsch gevlei! het bragt geen baat:
Maar de winter! die zoû komen!
  Hij, die ijs en hagel strooit!
Winter kwam: weg, ijdle droomen!
  Ruwhart gloeide meer dan ooit.

Thans is alle hoop verloren:
  Mijmrend zit hij, klam van 't zweet;
Laat zijn mond nog klanken hooren,
  't Zijn de klagten: "ach, hoe heet!"
Vaak, in de ure, wen het duistert,
  Is het of hem iets verscheen:
Angstig woelt hij dan en fluistert:
  "Vrouw, ga met dat lijkje heen!"

Balladen van POTGIETER.

XIX. DE ZANG VAN DEN TROUBADOUR.

Zoete stroom! op uw vlak blinkt het schijnsel der maan, —
Ik glijd voort naar mijn dierb're op uw flikk'rende baan;
'k Stuur mijn boot, waar die golf op de burgmuren stiet, —
Alles slaapt, slechts de maagd en haar zanger doen 't niet!
  Mijn licht en mijn lust, als de starren voor 't water,
    Dat herwaarts mij voerde, zijt gij! —
  Mijn boot ligt geboeid, schoon het golfje om haar klater',
    Dus boeit uw bevalligheid mij!
      Bell' amie! Bell' amie! Bell' amie!

Wilt ge ontvliên aan de wereld? versmaadt gij haar' lof?
Zij biedt ijdelen schatten, de trotschen een hof;
Maar de min breekt de banden door baatzucht gesnoerd,
En de liefde kwijnt weg, aan haar boschjes ontvoerd;
  Wanneer ge mijn boezem tot wereld woudt kiezen,
    Dan zoudt ge haar zon zijn, mijn lief!
  En nooit zou 'k in nevelig graauw mij verliezen,
    Schoon 't Noorden zijn schepter verhief,
      Bell' amie! Bell' amie! Bell' Amie!

Om uw hand dingen grooten en rijken; — geen goed
Heeft uw zanger, al stoft hij op vorstelijk bloed, —
Maar slechts u bidt hij aan als de schoonste der aard',
Geen bedrog kent zijn luite, geen vlek kent zijn zwaard;
  't Zegt luttel waartoe mij het lot heeft verwezen,
    Wanneer gij getrouw blijft aan mij!
  Ik zou heel een wereld tot vijand niet vreezen,
    Sloeg slechts uw zacht hart aan mijn zij,
      Bell' Amie! Bell Amie! Bell Amie!

Al het antwoord der maagd was een blos en een zucht, —
Het was stil op de stroomen en stil in de lucht;
Maar niet min hadden zij zich gewaagd op den vloed,
Zoo de orkaan en omhoog en omlaag had gewoed; —
O lelie! sinds toen door de stormen gebogen,
(Welligt voor dit harte te teêr!)
Verliet ge, als 't verleden herrees voor onze oogen,
Den hof voor de rots als weleer?
Bell' Amie! Bell' Amie! Bell Amie!

XX. DE JAGER EN DE BOSCHBRUID.
NAAR GEYER.

Toen het dag werd op 't meir, toen het schemerde in 't bosch,
Wond de jager uit de armen der liefste zich los;
't Zoete kind droomde voort en vernam geen gedruisch,
Schoon met buks en met valk hij ontsloop aan de kluis,
Schoon zijn hond met gebas hem begroette.

In den dauw van den uchtendstond baadt hij zijn haar,
En geen hitte des middags valt bang hem of zwaar,
Ja, de scheem'ring strijkt neêr, het wordt avond, 't wordt nacht,
Hij jaagt nog, hij ijlt voort: waar 't gebroed hem niet wacht
Stoort hij de uil, ruischt zijn stap door 't gebladert.

„Ai! waarheen, schoone jager! waarheen toch, waarheen?"
Roept een stem; „geef mij herberg!" is 't antwoord. Met één
Wordt een kus op zijn lippen gedrukt, en in 't woud
Zweeft een licht, een gedaante, als hij nooit heeft aanschouwd,
't Is een Jonkvrouw, wie zag er ooit schooner?

Nu zijn blik op haar rust ziet zij lagchend hem aan;
Goed kwartier, als zij biedt, mag geen jager versmaên:
Zijn haar wangen niet rood, is haar middel niet slank,
Zijn haar oogen niet blaauw, is haar boezem niet blank?
Hij snelt toe en zij zinkt in zijn armen.

Het is donker in 't bosch en geen mensch die hen ziet;
Ik weet niet, hij weet nauw, wat er sedert geschiedt,
Maar zoodra als die roes, die bedwelming, verdwijnt,
Straalt een glans om hem heen, waar de middag bij kwijnt,
Hij ontwaakt in een zaal onder de aàrde.

Ied're zuil, die haar schoort, en de vloer als de wand
Vonkelt, schittert, verblindt, louter bergdiamant;
Van 't gewelf, klinkende erts, ruischt een zoete muzijk,
En de lucht is den geuren van 't bloembed gelijk;
Arme jager! hoe is 't hem te moede.

Als gekroonde vorstinne heerscht zij in de zaal,
Vrolijk volt zij en brengt hem haar gouden bokaal,
Maar terwijl hij die smaakt speelt een vlam om zijn mond,
Uit den kelk stroomt een regen van vonken: de grond
Wordt met rozen bekleed waar zij spatten.

„Wee mij, wee! 'k ben verdoold!" roept hij jammerend uit:
„Gij rust hier," zegt zij schalksch, „van de jagt bij uw bruid." —
„Laat mij los," schreeuwt hij luid, „'k mag uw liefste niet zijn!" —
„Ha! gij deeldet mijn bed; ha! gij dronkt van mijn wijn,"
Schatert zij: „Ge blijft eeuwig de mijne!"

Daar verheft hij zijn arm als herneemt hij zijn moed,
Worstelt lang met de heks tot zij krimpt aan zijn voet;
„Ga dan heen," roept ze in 't eind, „het is donderdag nacht,
„Maar bedenk dat ik hier voor klok twaalve u verwacht,
„Zoo gij mart sleep 'k u dood in 't gebergte!"

Hij spoedt hijgende voort, — van de rots ter vallei
Wijst zijn hond hem den weg; door het woud, langs de hei
Spoedt hij voort; schoon de stormwind den eikenstam schudt
Als een riethalm, toch voort! Daar bereikt hij zijn hut
En roept luidt: „Ai, doe op, allerliefste!"

Uur bij uur stelde haar in het luist'ren te leur,
Maar zij hoort nauw zijn stem of zij opent de deur:
„Hoe vervaard ziet gij me aan, zeg mij wat u weêrvoer?" —
„ „'k Schond het woord dat ik gaf en den eed dien ik zwoer,
„ „Ik zal wis met den dood er voor boeten." " —

„Dat de Heer 't u vergeef', zoo als ik het u doe!
„Menig vrolijke dag lacht ons beiden nog toe,
„'k Dacht aan u, 'k heb een tuiltje geplukt, wilt gij 't zien?
„Ik zei duizendmaal: neen! 't is niet waard 't hem te bien:
„Dat verwelkt, maar zijn trouw zal niet wank'len.

„Staar zoo wild mij niet aan, 'k ben van harte niet boos!"
En zij steekt aan zijn borst het gebloemt' dat zij koos,
En zij houdt in zijn golvende lokken zich schuil;
Dat de regen nu plasse, de stormwind nu huil',
Er daalt kalmte in het harte des minnaars.

't Is vergeefsch dat de nevel het zonnelicht tart:
Voor den glans van haar vreugd wijkt de wolk van zijn smart;
En zij kust hem de tranen van 't somber gelaat,
Zoo als de uchtendwind doet die langs bloemperken gaat,
Hij dorst hopen, beminnen, vergeten!

Stil! weergalmde er geen stap? Hem grijpt huivering aan,
Neen! 't was niets dan de wind, maar 't zal middernacht slaan,
En het slaat... Zonder hand, zonder dolk, zonder stoot,
Voelt hij staal, koud als ijs, in zijn borst en is dood, —
Zij vervloekt wie hem dus heeft verslagen!

En de buren, de Heer en de Vrouw, heel een schaar,
Kwamen 's uchtends de hut in. Het minnende paar
Sliep zoo zoet, arm in arm, maar hun slaap duurde lang,
En de Priester zong Misse onder 't klepelgeklank,
En de twee vonden rust in één groeve.

1840.

Balladen van Hofdijk.

XXI. DE DOODE BRUID.

(1100.)

„Hallo!" doorklieft het Schoorlerwoud
Bij 't bassend hondgeblaf;
Bij 't ongestuime horensein;
Bij 't galmen van den jagertrein;
Bij 's kleppers wilden draf.

En angstig stuift de blanke rhee
Den vuurgen jagers voor.
Maar rent ze door, en wint ze veld
Op menig onvermoeiden held —
Een stelt heur vlucht te loor.

Een volgt haar op het slingrend spoor:
Een Ridder, hoog van moed,
Al gudst zijn edel ros van zweet,
Al zijn zijn slapen brandend heet,
Al staat zijn borst in gloed.

Een volgt haar op het slingrend spoor,
Met d' eigen wilden spoed.
't Is jonge Wouter van Uitgeest,
Zoo teer van harte als onbevreesd,
En vuur in 't jeugdig bloed.

Hij spoorde fel zijn appelgraauw
Langs de effen woudbeek aan.
Hij lette op 't murmlen van den vliet,
Hij op de blijde meerlen niet
Die in den lommer slaan.

Een laaie gloed omspeelt zijn oog,
Een fiere lach zijn mond,
Bij 't heffen van de scherpe spriet,
Nu hij den afstand krimpen ziet
Op d'ongelijken grond.

Het vlijmend wapen dreigt niet meer:
't Klieft snorrende de lucht —
Maar kraakt terug, en klettert weer
Bij 't muurwerk van den bouwval neer, [1])
Waarin de rhee ontvlucht.

„Dat u de boze!" . . . schrikt hij op,
Met onverholen spijt.
Hij springt vermoeid van 't hijgend ros,
En gespt het dier den cingel los,
En gunt het rustenstijd.

---

[1]) Nog in de tweede helft der achttiende eeuw werden de fundamenten van dezen bouwval gevonden op een hoog stuk lands, westwaarts van Schoorldam, aan den Evendijk, loopende langs de Reekerlanden. Burger v. Schoorl, in de Vroon-manie van zijnen tijd, maakt er een tolhuis van, waar de schepen, naar de gedroomde koopstad varende, moesten vertollen. — Gezonder verklaring gaf Eikelenberg: zie mijn Vede van driehonderd jaren. (Hofdijk).

Hij werpt een blik van ergernis
Naar de oude muren heen.
Hij slaat een oog op poort en trans,
Waarop het gloeiend zonlicht thands
Met dubble hette scheen.

Een hette, die van 't muurgevaart
Weer neerstroomde op den grond;
Die, zwoegende over puin en mosch,
Zich neerlegde op het kreupelbosch,
Dat opschoot in het rond.

— „Ha! dat voor 't minst een enkle drop,
„Een droppel koelen wijn,
„Vergeten in de kelderkrocht,
„Mijn droog gehemelt laven mocht
„In deze steenwoestijn!"

En 't klimop ratelt, dat den boog
Van de oude poort omslaat —
En 't is een wonderschoone maagd
Die eensklaps voor zijn blikken daagt,
In leliewit gewaad.

Geen fijner trekken straalden ooit
Uit blonder lokkenpracht;
Geen ranker vorm trok 't oog ooit aan;
Maar scheemrend was ze, als 't licht der maan
In nevelige nacht.

Toen bood zij op heur tengre hand
Een zilvren drinkhoorn aan,
Met geurig koelen morgenwijn,
Die tintelde in den zonneschijn,
Tot aan den rand belaân.

En of heur droeve blik hem bad:
„Ach! neem niet wat ik bied" —
Aâmechtig van den wilden rid,
Het lijf doorgloeid, de borst verhit,
Acht hij heur bede niet.

Hij dronk den klaren, koelen wijn
Met snelle teugen in —
En 't vloeide als vuur hem door het bloed,
En joeg hem vlammen in 't gemoed,
En neevlen voor den zin.

Hij zag de bleeke Jonkvrouwe aan,
Die treurig voor hem stond.
Hij strekte de armen smeekend uit:
„Ach!" bad hij: „Schoone hemelbruid!
„Een kus van uwen mond...."

Een traan ontsprong heur kwijnend oog.
Zij wenkte droevig: neen! —
En toen hij, wild van minnegloed,
Zich dringend neêrwierp aan heur voet,
Toen was ze plotslijk heen.

Maar of een boze toovermacht
Hem aan die puinen bond,
Zoo zwierf hij met ontstelden zin,
Verteerd van hopelooze min,
Daar als een spooksel rond.

Hij klom de torens rustloos op;
Hij kroop de kelders door.
De raven vl gen van den top,
De vleermuis uit de welfsels op —
Alleen van haar geen spoor.

Zes dagen leed hij. De avond viel.
De maan rees uit het meir.
En bij heur matte schemering
Lei zich de droeve jongeling
Op 't puin tot sterven neêr.

Maar toch — dat is geen maanlichtglans
Wat om den bouwval beeft!
Zijn doffe blik ontfonkt: want zie —
Het is de bleeke Jonkvrouw, die
Geruischloos nederzweeft;

Die, weenende als van zielepijn,
    Hem aan heur boezem sloot.
En toen zij in dees droeve stond
Een kus drukte op zijn bleeken mond —
    Was in dien kus de dood.

XXII. DE BOZE DROOM.

(1272.)

Wijd over duin en heuvelkling
    Daar dreunt het strijdgedruisch:
De Fries kwam af naar Kenmerland;
    De Jonkvrouw lag op 't Huis. [1])

De Jonkvrouw lag het burchtraam uit,
    Gepijnd van angst en smart.
Geen blosj' omvloot heur elpen wang,
    Maar hoorbaar sloeg heur hart.

Heer Wouter was in 's Graven heir [2])
    Met Hollands banderol.
Hem zwol de borst van krijgsmansvuur;
    Haar was ze weemoedvol.

---

[1]) Versta: het Huis te Egmond, bekend onder den naam van 't slot op den Hoef. — Omtrent het jaar 1080, 1084 of 1086, werd dit aanzienlijk gebouw door Heer Berwout den Eerste van Egmond aangelegd; deze stierf in het jaar 1093, waarna Heer Dodo den Derde den verderen opbouw vervolgde; doch ook deze in het jaar 1200 overleden zijnde, werd het eindelijk door Arend van Egmond en IJsselstein, in het jaar 1307, voltooid. — (Br. van Nidek). — Hebbende dit slot veel rampen en verwoestingen geleeden, voornamentlijk in het jaar 1204; in het jaar 1315; dog aldervoornaamst in het jaar 1574, wanneer de Gouverneur D. Sonoy hetzelfde, opdat de Spanjaarden daarin niet zouden nestelen (den 7de Juny), deed in brand steken. — (Schoemaker).

[2]) Wouter de Fries, Baliuw van Kennemerland, natuurlijke zoon van Arent van Egmond, Ridder.

„Ik had te nacht een bozen droom,
„Een droom van ach en wee.
„Daar was zoo droeve Jonkvrouw niet
„Te land of over zee.

„Ik droeg een sperwer op de hand,
„Een vogel, fel van sprong,
„Waaraan mijn fiere jonkheid wel
„Met heeler harte hong.

„Een reiger steeg aan 't Friesche moer
„Met scherp gekras omhoog.
„Toen voer mijn schoonen vogel op —
„Maar gants mij uit het oog.

„Ook heb ik hem niet weêr gezien,
„Met traagheid noch met spoed.
„Maar op mijn blanken handschoe viel
„Een donkre droppel bloed.

„Nu zeg mij, trouwe wachter! zeg:
„Wat speurt gij van den trans?
„Wat is er van het strijdgewoel?
„Wat van de zegekans?" —

— „Aan de overzij van 't blaauwe meir
„Daar woelt het onder een,
„Als rolde een zwarte wolk langs de aard,
„Waarop het zonlicht scheen.

„Ik zie wel, op de hooge geest [1])
„Is 't persen van den strijd,
„Maar 'k weet niet wien de wisselkans
„Heur lach van glorie wijdt". —

---

[1]) Als Grave Floris out was omtrent xvij, iaer heeft hi in den iare ons heren m. c c. en de lxxii den x dach van Augusto, doen vergaderen een groot machtich heir tegens die West-Vriesen, die Vriesen stelden hem ter weer, ende quamen tot Verovren op die geest, ende daer geviel enen strijt daer v.c. Hollanders verslagen worden. — Ende als die Hollanders so vele vrome wapentuers ende mannen van oerlogen verloren hadden, togen si afterwerts, ende namen

— „Wie blaast daar, trouwe wachter! zeg:
„Wie blaast daar op de poort?
„Mij dunkt, ik heb een horensein,
„Zijn horensein gehoord". —

— „Dan mag ons God genadig zijn:
„Want ik heb niets gehoord;
„En buiten staat een ledig ros,
„Daar buiten aan de poort.

Het ros sprong door de ontsloten poort,
Met teugelloozen spoed.
Gespleten was zijn zadelboog,
Zijn dekkleed was bebloed. [1])

XXIII. HET PAARDENRIF.

(792.)

De golfslag beukt het dreunend zand:
De branding kookt en raast.
Het strand is wit van lillend schuim;
Maar 't wolkjen wijkt aan 't blaauwe ruim
Den wind, die zuidwaart blaast.

---

die vlucht tot Heiligerloe toe, opten slechten ackeren, ende dair geviel weder eenen strijt, want die Hollanders versche wapentuers hadden gecregen, ende dair worden omtrent viij. c. Vriesen geslegen, aldus wordde der heren doot anden Vriesen weder gewroken. — (Groote Chron).

[1]) Dien oorlog hadde den naam van Wouter de Vries (door wiens raedt de Graef den slach aenvingh) die daer in 't vechten gequest, ende door 't quetsen seer verswaert wiert, want daer op dien tijd sneuvelden Edelen, Burgers ende Ridders, welcker gedachtenisse in ruste zij: ende Wouter de Vries, doen Ballieu van Kennemerlandt, ende verscheijden andere see uitgelesene wapenturiers. — (Willem Procur., bij Scriverius).

De Wachter zag den toren uit
Van Rynegoms kasteel: [1])
„Heer Radbout! op — Heer Radbout! waak:
„Ik speur op zee zoo menig draak, [2])
„En strandwaart houdt een deel."

De grijze Radbout schoot vol vuurs
Het glinstrend pantser aan.
De Wachter stak den horen luid:
„De Noorman zet, om bloed en buit, [3])
„Op onze stranden aan!"

Een fier, maar luttel, krijgrental
Stroomde op dien kreet by-een;
Wat dorpers nog, met kodde en speer;
Al leeuwen, nu hun gryze Heer
Zelf aan hun hoofd verscheen.

Maar naauw de woudbaan afgelegd, [4])
En 't duinpad opgegaan —
Daar stormt een ijzren Norenstoet
Hun tegen, als een najaarsvloed
Die doorbarst uit zijn baan.

Het dorre duinzand walgt van 't bloed
Dat op de helling daauwt.
De Kenmer deinst voor de overmacht,
Die voortdringt met ontembre kracht,
Maar kampt nog onverflaauwd.

---

[1]) De overlevering noemt Rynegom, nog een oude buurt onder Egmond, als de plaats waar Heer Radbouts Kasteel stond. „Hier magh men utmercken (zegt de waardige Hoveus) dat zij zeer dwalen die meenen dat het huys Tegmont ende Thuys te rinnegom een huys is."

[2]) Oorlogsvaartuig der Noormannen, dus genoemd naar den vorm.

[3]) De verwoestende invallen der Noormannen in dezen tijd waren onophoudelijk en menigvuldig. — Zie daarover het schilderachtig geschreven werk van Bolhuis.

[4]) De weg door „de bosschagie, of wildernisse, van welcke bossen veel omtrent Egmond gevonden wierden." SOETEBOOM.

Te rug — te rug — altoos te rug,
Steeds kleiner in getal;
Maar even woedend voortgestreên;
En immer deinzend, valt niet éen
In ongewroken val.

Nog hief Heer Radbouts banderol
Zijn kleuren hoog in top.
Stortte ook de drager neer in 't zand,
Zoo hief eens fieren makkershand
Weer 't vaandel hooger op.

De laatste valt. De standert zinkt....
„Neen! dat niet vóor mijn dood!"
Heer Radbout grijpt zijn banderol,
En strijdt nog immer, geestdrift-vol,
Het grijze hoofd ontbloot.

Daar zwaait een Noor zijn gulden akst,
En zwiert hem door de lucht....
De zilvren schedel buigt ter aard,
En bloedend zinkt hy neer van 't paard,
En 't leven is ontvlucht.

En Orm de Noorman springt op 't ros,
Met wilde vreugd in 't oog:
„Zijn Meester was een wakker held —
„Des richt hem hier in 't open veld
„Zijn heuvel, breed en hoog." [1])

En Orm de Noorman heerschte op 't Slot,
Maar met een ijzren hand.
En Orm de Noorman heerschte in 't rond;
En 't jammer steeg met iedre stond
Die opging over 't land.

---

[1]) Ende worde begraven bij zijn huys op die plaats die tot noch toe Raetboudt-kerckhof hiet. Hoveus. Doch aengaande Radbouts-kerkhof, daer is nu nog beoosten aan de heir- of heere-weg, so wat benoorden Egmond-binnen, maer even bezuyen Rinnegom, een stukje land, zijnde hoog en nollig, of so wat bultagtig: dat wordt te deezer daege, 1732, nog Radbouts-Kerkhof genoemd; maer of ruiën van steen in de grond zijn, weet ik niet. P. Kl. Koster. (Hs.). Aant. van HOFDIJK.

Het werd Sint-Jan om middernacht,
    En 't was een rustig uur.
De starren vonkten op heur baan,
En helder gleed de volle maan
    Langs 't onbewolkt azuur.

En Orm de Noorman reed met haast
    Naar 't Huis te Rynegom,
En reed langs Radbouts heuvel heen,
En waande: 't was een blanke steen,
    Die daar in 't maanlicht glom.

Maar eensklaps stokte en stond het ros,
    En week niet van de plaats.....
En Orm herkende Radbouts leest:
Zoo was hy vóór zijn val geweest,
    Zoo de uitdruk des gelaats.

Hij stond daar, als in waas gehuld,
    Door d' avondmist verwekt.
Zijn slinke rustte op 't zwaard-gevest;
Zijn rechte hief hy op, in 't lest,
    En hield den arm gestrekt.

„Hoor, Orm de Deen!" — en 't was, of 't oog
    Een straal van vonken schoot —
„Hoor, Orm! en beef: de wraak barst los,
„En 't is dat fier en edel ros,
    „Dat voert u in uw dood".

De Noorman rilde, en sprak geen woord,
    Maar sprong terstond van 't paard —
En plotslyk had zijn ijzren vuist
Het edel dier den kop vergruisd,
    En 't stortte dood ter aard.

De zilvren hairlok trilde in 't licht
    Der onbewolkte maan.
De nevel dunde en smolt. Maar dof
Klonk nog de stem: „Geen nietig stof
    „Zal ooit Gods macht weêrstaan!"

't Was weer Sint-Jan, op 't middag-uur,
En 't was een schoone dag.
En Orm reed met zijn stoet van 't klif,
En langs de plaats waar 't paardenrif
Op 't veld te bleeken lag.

Een schampren hoonlach om den mond,
Sprong hy van 't ros op 't veld:
„Ei ziet — dat rif, van vleesch ontbloot,
„Dat zal my voeren in mijn dood:
„Zoo sufde de oude Held!"

Hy schopte 't bleeke rif ter zij,
In schimpend overmoed —
Maar sprong ontzet en vloekend op:
Daar schoot een adder uit den kop,
En stak hem in den voet.

Zijn schaar verbleekte, en sprong hem by —
Maar 't was voor Orm te laat:
Van vreeze en doodsangst fel bestreên
Kwam hy op 't huis — en hem verscheen
Geen nieuwe dageraad.

De Noren duchtten 't grijze spook,
En trokken ijlings af.
De dorpers zegenden den geest
Die hun een engel was geweest,
En eerden Radbouts graf.

XXIV. SINT-PAULUS-NACHT. [1])

(1296.)

De groene velden blinken
In 't blozend uchtendlicht.
Een helle glans omwemelt
De wouden, zwaar en dicht.
Maar eenzaam zit de Jonkvrouw,
En treurt in heur klozet,
De droef verbleekte wangen
Met menig traan benet.

---

1) St. Paulus, 30 Juny.

„Ik heb met blanke trouwe
„U staag zoo liefgehad —
„En waarom klinkt uw horen
„Dan nooit meer hier op 't pad?
„Mijn hart vol reine minne
„Vroeg nimmer naar uw kroon —
„Wat bindt u dan zoo lange
„Aan heerschappij en throon?"

De bruine velden rusten
In 't late zonnelicht.
Een matte gloed omwemelt
De wouden, zwaar en dicht.
Eh aan den zoom der meiren
Rijst Alcmaers toren op,
Met donkre welfselbogen,
Met bleek-verlichten top.

Een rouwvlag, droef en somber,
Daalt van zijn hoogsten trans,
En doopt zijn donkre kleuren
Slechts flaauw in d' avondglans;
En hol en dreunend rollen,
Met bang en zwaar geluid,
De doodsche kerkklokgalmen
Den hoogen welfsels uit.

En langs de breede zuilen
Van 't statig kerkgebouw,
Daar plooien wel tapeten —
Maar fluistren slechts van rouw.
En op het heilig outer,
Het outer aan het choor,
Daar flikkert wel het waschlicht —
Maar mat en dof van gloor.

En op de koude zerken
Voor 't zwart befloerst altaar,
Met dof fluweel omhangen,
Daar staat een hooge baar;
En Priesteren en leeken,
Van droeven rouw bezield,
Met de oogen rood bekreten,
Zijn aan die baar geknield.

De lijkwâ dekt een doode,
Geveld door d' euvelmoed:
In twee-en-twintig wonden
Stolt hem het edel bloed;
In twee-en-twintig wonden,
Geslagen door het zwaard
Van wie hy in zijn leven
Het trouwste dacht op aard.

Met twee-en-twintig wonden
Lag daar Graaf Willems kind,
Lag Floris, Hollands Grave, [1])
Van 't volk in 't hart bemind. [2])
Verraadlijk trok zijn Adel
Het staal waardoor hij viel;
Zijn volk, getrouw ten doode,
Bad weenend voor zijn ziel.

Zy kwamen en zy gingen
Gedurig, arm en rijk,
Om weenende te bidden
By 't dierbaar vader-lijk. [3])
Zóo vloeide de avond henen;
Zóo kwam de sombre nacht;
En van de stille lijkbaar
Verdwenen bede en klacht.

---

[1]) De geschiedenis van het vloekverwantschap tegen Graaf Floris in 1296 is van zoo algemeene bekendheid, dat ik elke uitvoerige herinnering wel als overbodig mag beschouwen. De moord viel voor op Woensdag den zeven-en-twintigsten Juny 1296, by Muyderbergh, vanwaar het lijk te schepe naar Alcmaer werd vervoerd. Een houten beschilderde kist, op het choor der St.-Laurens-Kerk, omvat nog den steen die weleer de tombe dekte, waarin zijn ingewand besloten bleef, toen het lichaam te Middelburg in de Abdy werd bygezet.

[2]) Die liefde bleek ondubbelzinnig uit den ijver der gemeenten en zelfs der West-Friezen, welke hij eerst onlangs geheel aan zich had onderworpen, om hem uit de handen der Eedgenooten te redden, en, daar dit mislukte, zijnen dood te wreken. (Arend).

[3]) Tredende in de voetstappen zijns vaders, deelde hij met onbekrompen hand voorregten, vrijheden en vergunningen aan de Steden uit, dewijl hij „syne lieve Poorters altoos gaarne wilde vorderen" (Arend).

Zijn trouwe Kapellanen,
    Van smart en rouw verdoofd,
Vermoeid van biddend waken,
    Zijn sluimrende aan zijn hoofd.
Zijn trouwe hazewinden, [4])
    Van verre meêgespoed,
En moede van de reize,
    Zijn sluimrende aan zijn voet.

Flauw glanste 't bleek waslâcht;
    Maar door het choorraamglas
Bescheen de maan den doode,
    Of zij de waakster was.
Toen zweefde, onmerkbaar ruischend,
    Als dalend van den tin,
Een tedere gestalte
    Ter hooge choordeur in.

Zij trad tot aan de bare,
    Met menig jammerblijk,
En heete tranen vloeiden
    Op 't marmerkille lijk;
„Moest ik u dus hervinden,
    „Mijn zielsbeminde Heer!
„Met droef gesloten oogen,
    „En zonder leven meer!

„O fiere Leeuw van Holland!
    Hoe klaag ik om uw dood:
„Wat was uw sterkte heerlijk!
    „Wat was uw liefde groot!
„O fiere Leeuw van Holland!
    „Nu gij zijt heengegaan,
„Nu moet mijn jamrend harte
    „Van weedom stille staan".

---

[4]) De lezer kent de geschiedenis der beide hazewinden, lievelingshonden van de Grave, zoo niet uit de Kronyken, dan toch uit Van Lenneps Strijd met Vlaanderen.
(Aant. van HOFDIJK).

De hazewinden strekten
De blikken naar hun Heer —
Maar legden rustig sluimrend
Den blanken kop weêr neêr.
De trouwe Kapellanen,
Ze sluimerden in 't rond,
En droomden dat een engel
Aan 's Graven lijkbaar stond.

Maar toen de morgenschemer
Door 't hooge choorraam vloot,
Toen vonden ze aan de bare
Een Jonkvrouw, bleek en dood.
Heur koude lippen sloten
Zich op des dooden mond.
Van waar ze was gekomen,
Dat bleek te gener stond.

XXV. GETUIGENIS DER LIEFDE.

I.

De hemel staat zoo vrolyk blaauw,
de beemd zoo lachend groen:
Het schijnt wel zomer in het land —
toch is 't slechts voor-saisoen;
De veldbloem windt de teedre blaân
verlangend uit den knop,
En boven d' uchtendnevel stijgt
de leeuwrik zingend op.

Een ruiter draaft er langs den weg,
gedoscht in simpel graauw,
Zijn kleed is vocht van d' uchtenddamp,
zijn sporen nat van daauw.
Dus was zijn weg reeds lang geweest,
en 't uur der afreis vroeg;
Maar niemant wist van waar hij kwam,
of waar hij henen joeg.

Er staat een blond en vriendlijk kind
nabij een dorenheg,
In 't lommer van een wilgenboom,
te turen langs den weg.
Het schijnt dat zy wel weet, waarheen
des ruiters ros zich wendt;
Maar 't oord vanwaar hy komen mag,
dat is haar onbekend.

En rustig draaft de ruiter heen,
altoos den blik vooruit.
Maar als zijn oog daar aan de bocht
des landwegs plotslyk stuit,
Dan spoort zijn hiel het vlugge ros
met kracht in fellen draf,
En..... aan de hegge houdt hij stand,
en zit er eensklaps af.

— „Ik wist wel dat ge komen zoudt,
al hebt ge lang gemard!"
En op zijn lucht: „Wie klapte dat?"
klonk 't antwoord teêr: „Mijn hart!" —
— „Zoo straffe ik dien verrader koen
uit volle macht aldus....."
En 't trillend bladgefluister smolt
in 't trillen van een kus;

Een kus van reine liefde en trouw,
zich-zelf zoo vast bewust,
Dat hij heur ziel verhief, als had
een seraf haar gekust;
Als trilde in zijn omhelzing 't hoogst
van menschelijke trouw:
Als sprak het dierste woord des mans
haar daarin toe: mijn vrouw!

En 't hoofdjen aan zijn borst gelegd,
heft zij het helder oog,
Van 't innigste vertrouwen vol,
tot zijnen blik omhoog.
„En wanneer" — ruischt heur zilvren stem
half fluisterend: „zal 't zijn,
„Dat my de plooien opengaan
van 't dicht verhuld gordijn?

„Dat uw getrouwe mond my meldt:
„die ben ik, en van daar;
„„Thands is de tijd geweken. die
my dreigde met gevaar!""
— „O zoete leeuwrik!" antwoordt hij:
„wèl klinkt me uw uchtendlied,
„Maar in mijn opgedrongen nacht
daagt nog de morgen niet.

„Bij al wat liefde is in uw hart;
bij onze oprechte trouw;
„Bij wat u, waart ge een Edelkind,
nog méer dan aadlen zou —
„Heb nog een kort geduld, mijn lief!
heb nog een kort geduld:
„Dan zult ge weten wie ik ben.....
en wat ge wezen zult".

II.

't Gerucht ging om in Kenmerland,
en 't liep van stad tot oord,
En 't werd met blijder galm allengs
in stad en dorp gehoord:
„In Haarlem is het hooggetij,
en schalt de jubel luid:
„Des Graven erfzoon gaat ter trouw
met Vlaandrens fiere spruit.

Des Graven erfzoon ging ter trouw
met Vlaandrens fiere spruit.
Heel de omtrek kwam er op de been,
en ieder dorp liep uit.
De klokken beierden met lust
geheel den langen dag.
De pekton dwong de duisternis
van d'avond tot ontzach.

En naar Sint-Gangolfs kerkgebouw.
nabij den Spaarne boord,
Stroomde op den blijden huwlijksdag
de blijde menigt voort.

't Was alles blos, en feestgewaad,
en dartle jubelkreet —
Alleen de bruidegom zag bleek;
zwart was zijn hoogtijdskleed.

Er werd gemompeld aan het Hof,
te recht of niet te recht:
„Graaf Diedrijk stiert de staatszucht ver:
het is gedwongen echt!"
Ook was de bruîgom bleek van wang;
zwart was zijn hoogtijdskleed —
Maar 't volk kwam op in feestgewaad,
met blos en jubelkreet.

Daar was een kind uit Castricum,
een stille en schoone maagd,
Door dartle speelgenoots in 't eind
ten opgang meê geplaagd.
Zij waagde 't slechts ten kerkportaal,
met schuchterlijk gemoed;
Zij zag er 't kruis op 't outer wel,
maar niet den bruilofts-stoet.

Maar thands, nu de echtknoop is gelegd,
bij 't wisslen van den ring;
De bruilofts-stoet van 't outer keert,
gelijk hij derwaart ging;
Thands, nu het langs haar henen ruischt
van fulp, damast, en zij —
Thands laat ze ook van de rijke schaar
geene ongezien voorbij.

En ziet — daar komt de bruidegom,
zoo bleek in 't zwarte kleed....
En met een siddring krimpt zij saam,
als hij nabij haar treedt.
Zij staart hem aan, verstijfd en star;
hij wendt den blik ter zij:
Hij ziet haar.... rilt — en sluit het oog,
en wankelt haar voorbij.

Geen kreet klonk door het kerkportaal:
bestorven zonk ze in-een;
Waar hij den voetstap had gezet,
lag ze op den kouden steen.
Thands wist ze wie hij was, de man
heurs heils, zoo korte poos;
Thands wist ze ook wat zij wezen zou —
rampsalig voor altoos.

III.

Seizoenen jagen staag elkaâr
in cirkelloop voorbij.
Het jaar wordt oud, het jaar wordt nieuw,
bij 't immer wisslend tij.
De wonde bloedt, de wonde heelt,
heur nerf duikt onder 't kleed —
Toch is er menschlijk hartewee,
dat niet van heelen weet.

Het groen is lente en zomerkleed;
het bruin des najaars dracht.
De winter dekt zijn kille leên
in witgewolde vacht.
Natuur drukt al heur wel en wee
in kenbre trekken uit —
Maar 't zieleleed is 't diepste, dat
zich in zich-zelf besluit.

Een reeks van jaren was daarheen
na 't Haarlemsch huwlyksfeest.
Graaf Diedryks lijkmis was reeds lang
met rouw gevierd geweest.
Grave Aernout hield den vorstenstaf
reeds lang met vaste hand,
En zeegnend werd zijn naam genoemd,
waar hij ook klonk door 't land.

Alleen in 't fel West-Friesland niet,
waar slechts weerbarstigheid
Met meer dan dartle willekeur
het volk aan toomen leidt;

Alleen in 't fel West-Friesland niet,
waar bandelooze zucht
Den woesten hoop afkeerig maakt
van regel, orde, en tucht.

Dat duldt Grave Aernout langer niet.
Vazal en Edeldom
Wordt straks ter heirvaart aangemaand,
en 't staal rinkinkt alom.
De bonte banderol waait uit
te Haarlem op het Sand,
En derwaart heen, ter loopplaats, stroomt
het aan, van alle kant.

En langs de rulle heirbaan schalt
weldra de krijgsklaroen,
En jaagt het schuw gevogelte uit
het bruinend najaarsgroen.
Een stofwolk gaat bij Haarlem op,
en stuift er niet uit-een,
Maar warrelt om den legerdrom
steeds verder noordwaart heen.

Te Sandpoort stroomt de dorpzaat uit,
en gaapt den doortocht aan,
En oogt nog lang het wappren na
van banderol en vaan,
Die, weldra Velsens heide langs,
Sint-Aechten-kercke door,
Straks baadde aan 't Castricummerduin
in louter zonnegloor.

Daar draaft aan 't hoofd der legerschaar
Grave Aernout-zelf vooruit,
Totdat zijn oog gints aan de bocht
des landwegs plotslijk stuit.
Hy blikt er naar een doorenhaag,
omluwd van wilgenschaûw...
Hy ziet er, half door 't groen verhuld,
een ranke, bleeke vrouw.

Zijn malie-rusting ratelt, als
van heimelijken schok;
't Was of een wolk zijn harte ontrees,
zijn oog met floers betrok.
„Leef wel, met God — mijn levensheil!"
zoo groet hy, half gesmoord....
En pijlsnel jaagt hy weer aan 't hoofd
van zijne Riddren voort

Zy oogt hem met een droeven lach
van zieleweemoed na.
„En toch moet ik u wederzien;
u wederzien weldra:
„Dat spreekt de stem mijns harten luid.
Wáar — dat weet God alleen".
En treurig mijmrend keert ze naar
heur stille hoeve heen.

IV.

Het groene veld van Winckel kleurt
van blaauw en purperrood;
Maar zoo het al van bloemen is —
't zijn bloemen van den dood:
't Is blaauwend staal en purprend bloed,
wat heel de vlakte dekt:
Verslagen ligt Graaf Aernouts heir
op 't vochte veld gestrekt.

En hy, de fiere Grave-zelf, waar was hy
na den slag,
Die fel en vreeslyk had gewoed
geheel den langen dag?
Waar was hy, de onvermoeibre held
die rustloos, uur aan uur,
Hier kampte aan 't hoofd der Ridderschaar
daar 't voetvolk bracht in vuur;

Die 't glibbrig strijdveld niet ontzag,
en, toen hem paard by paard
Bezweek, gelijk een voetknecht streed —
maar als met vlammend zwaard;

Die, toen zijn dapper heir versmolt
voor reuzen-overmacht,
Van ieder hoopjen strijders nog
de steun was en de kracht;

Die, in de linker zijn banier,
en in de rechter 't staal,
Den strijd der wanhoop strijdend hield
door kracht van arm en taal;
Dien iedre krijger nevens zich
of voor zich had aanschouwd,
Als was hij in de worsteling
des kampstrijds honderdvoud?

Waar was hij? .... In dien dooden-oogst
die droeve garven daar —
Wie leest, uit zóoveel hem gelijk,
die enkle kostlyke air?
„Die plicht is ons" — sprak Egmonds Abt:
„Op, Broedren! op en voort!
„Wij keeren zonder 't edel lijk
niet weer van 't bloedig oord".

Zij doolden met gespannen blik
op 't doodsche slagveld om,
Van 't eerste dagend uchtend-uur,
tot de namiddag klom.
Zij laafden zich de lippen niet,
al baadde 't veld in daauw,
Zoolang éen lijk nog kenbaar was
bij 't neevlend avondgraauw.

Zij reinigden van stof en bloed
elk lichaam, koud en bleek,
Door d' overwinnaar uitgeschud,
eer hij van 't slagveld week;
Zij vorschten iedren wezens-trek,
en elken lichaamsbouw
Bij iedren doode zorgsaam na,
met pijnelijke trouw....

Vergeefs met alle trouw gezocht,
met alle zorg gespoord.
En weldra werd door kenmerland
de droeve klacht gehoord:
„Verslagen ligt de bloem van t heir
op Winckels wilde krocht, [1])
„En naar des Graven edel lijk
wordt daar vergeefs gezocht!"

En dat vernam een bleeke vrouw,
een vrouwe, stil en droef,
Die woonde aan 't duin bij Castricum,
ter eenzaamlijke hoef.
Zij hulde zich in diepen rouw;
zij sprak geen enkel woord —
Maar met den nieuwen uchtendstond
toen trok ze heen ten noord.

Toen daar de bleeke dageraad
pas aanlichtte over 't veld,
Was Egmonds trouwe Broedrenschaar
reeds weêr ter taak gesneld.
Zij vorschte heel den langen dag.
met de eigen zorg in 't hart
En treurde bij den avond weer
met de eigen diepe smart.

Maar plotslijk trad op 't lijkenveld
een ranke, bleeke vrouw,
En hoog bevelend klonk heur stem,
al ging ze in diepen rouw:
„Brengt fakkels aan!" En toen men sprak
met gants verbaasden blik:
„Wie zal hem vinden bij dat licht!"
toen klonk heur antwoord: „Ik."

En de Abt trad voor; en ernstig vroeg
hij: „Waarom gij, zwak kind?"
En fluistrend zij: „Geen heeft op aard
hem zoo als ik bemind"

---

[1]) Een felle strijd op de maden — weivlakten — van Winkel kostte hem in 't najaar van 1003 of 1004 het leven. (Hofdijk).

Toen schitterde des grijzaarts oog;
„Brengt ijlings fakkels aan,
„Want, zoo ons God het vinden gunt —
het moet door haar gedaan".

De nacht hing als een zwarte wolk
op 't wijde heldengraf.
Als dwaallicht-glimp wierp 't fakkellicht
zijn flikkring daarop af;
't Was slechts een enkle rossche stip,
die omzwierf, mat van schijn:
Een trillende ademtocht van licht,
ter donkere doods-woestijn.

Maar ziet — daar houdt het plotslyk stand:
de vrouwe stokt en staat.
Zij staart een bleek en bloedig lijk
in 't wreed misvormd gelaat.
Zij perst hare armen op de borst;
zij breidt ze langsaam uit....
Zij zinkt bij 't kille lichaam neêr,
en fluistert: „Thands uw bruid."

Zij kust de bleeke lippen, en
of de ijskoû van de dood
Zich bij die bittre trilling in
hare aadren overgoot,
Zoo zwijmt zij in de omarming wech,
een glimlach om den mond,
Die weldra kil als 't lichaam is,
dat zij slechts wedervond.

„Voert bêi die lijken zorgsaam heen,
en legt ze in 't zelfde graf!"
Dus was het droevige bevel
dat de Abt den zijnen gaf;
Hij wist nu: 't was des Graven lijk:
zijn waarborg was de trouw,
De reinste zedelijke kracht:
de liefde van de vrouw.

XXVI. HET WISSELKIND.

(1150).

In den bleeken najaarsnevel
School het grijs verschiet zich wech.
't Roodeborstjen zat en kweelde
In de ontblaârde meidoornheg.

Duisternis omgraauwde 't oosten;
't Westen dronk den laatsten gloed;
Langs de schemerende velden
Kwam nu de avond aangespoed.

Baccums Azing kwam van 't zuiden, [1])
Kwam door 't Castricummerduin,
Toen de maan heur zilvren horen
Opstak langs der heuvlen kruin.

In den lommer van de berken,
Met hun geelen najaarsdosch;
Zat de schoone Heinmans-dochter [2])
Op het groene heuvelmosch.

---

[1]) Ashingh is gheweest een Persoon, by den Grave gestelt tot het waernemen van de Regeeringe, met macht omme by hem te roepen ende te vergaderen den princìpalen Geburen, met den welcken hy dan maeckte keuren ende Ordonnantiën ende mede waernam die Rechtsplegingen, sonder dat hy eenigen Eedt deede. — Hantv. en Priv. van Kennemerl. 136. Backum, een Dorp of Buurt van Kennemerlant, is gelegen onder aen de voet van de duynen, niet verre van Egmond, en daerom ook voortijts onder dat graefschap besloten. — Soeteb. Saanl. Arc. 106.

[2]) Een grijze landman van Egmond-binnen, Klaas Mooy, verhaalde my dat hy in zijne jeugd dikwijls had hooren spreken van de Heinmannekens, Kaboutertjens, die niemant leed deden, ofschoon ze er zeer gevreesd werden. Zij huisden in de bosschen naar den Baccummer kant. Opmerkelyk met betrekking hiertoe is het citaat by Grimm, Deutsche Myth. S. 259: ein Zwergfolk, Heinchen genannt, durch weidende heerden und läutende glocken, die den schafen anhiengen, vertrieben. — Diesem volk der elbe oder zwerge steht ein könig vor. — Grimm, D. M. 256.

En ze deed de snaren trillen
  Op heur harp van blinkend goud,
En de zoetste toongalm ruischte
  Door de duinvalei en 't woud.

Baccums Azing week ter zijde,
  Week van 't smalle duinpad af,
Door de gulden harp getrokken,
  Die zoo zoete tonen gaf.

Zeldsaam-lieflijk was 't aanschouwen
  Onder 't loof van berk en lind:
Teedre, maagdelijke schoonheid,
  In de vormen van een kind.

— „Belwit, lieflijkste aller schoonen!
  „Duinroos, geurende overzoet!
„Wat toch heeft de wildernisse
  „Lokkends voor uw teêr gemoed?

„Op de Santmark staat mijn huizing, [1])
  „Cierlijk als een landkasteel;
„Belwit! 'k biede 't met mijn harte
  „U ten recht en wettig deel." —

— „Stil, o stil gy!" sprak ze fluistrend:
  „Met uw sprake, weidsch van lof:
„Belwit mag geen minne kweeken
  „Voor een fieren zoon van 't stof.

„In den donkren schoot der duinen [2])
  „Zit mijn bruîgom aan het maal,
„Met zijn mantel van scharlaken,
  „Met zijn rusting van metaal.

---

[1]) Een plaats te Baccum.

[2]) In diesen hölen treiben sie ihr wesen, sammeln schätze und schmieden köstliche waffen; ihre könige bauen sich prächtige gemächer unter der erde aus. Grimm, D. M. 257. — Heutige zwergsagen erzählen von nebelkappen, von grauen röcken und rothen kappen, von charlach mänteln. — 260. — De Groninger aardmannetjes gaan in het groen gekleed; by v. d. Bergh, Ned. Myth. 122.

„Zit mijn vader in zijn zetel,
„Met zijn knapen om zich heen,
„Allen in hun grauwe kappen,
„En hun gordel om de leên;

„Staat mijn moeder aan de spinde,
„In heur kleed van groen en rood,
„En ze schikt de bonte steenen,
„Opgegaard uit 's aardrijks schoot.

„Ik ben uit de hal geslopen
„Om nog de aarde eens rond te zien;
„Om den hemel met zijn lampen
„In het nachtuur te bespiên;

„Om mijn gouden harp te tokklen,
„Met heur wonderzoet geluid.
„'k Ben eens Heinman-Koningsdochter,
„'k Ben eens Heinman-Koningsbruid". —

— „Belwit! schoonste van de maagden!
„Dat 's onwaarheid wat ge spreekt:
„'k Zie het aan den wrangen druppel
„Die uw vriendlyk oog ontleekt.

„Wie daar in het duingewelfsel,
„Met zijn knapen om zich heen,
„Neêrzit in den koningszetel,
„Is uw vader niet — o neen!

„Wie daar in de donkre halle
„Naar heur bonte steenen ziet,
„In de spinde weggesloten,
„Is voorwaar uw moeder niet.

„Draagt gij, argeloos verstrikte!
„Nog voor 't heilige respijt —
„Ik bezweer u bij dit kruisbeeld,
„Dat ge biecht van waar ge zijt".

Siddrend zonk zij aan zijn voeten,
Siddrend — maar met blijden kreet:
„Loone u God voor die bezwering;
„Die mij vrij maakt van mijn eed.

„'k Ben een christenkind geboren,
„Aan des Westlands heuvelkling,
„Maar van 't Aardvolk wechgestolen [1])
„Toen ik pas het licht ontfing.

„'t Is een wisselbalg die de armen
„Om mijn moeders boezem sluit.
„Aan der heuvlen schoot gebonden,
„Ben ik 's Heinman—Koningsbruid."

't Scheen toen of de duinen golfden
Als een zwaar beroerde plasch.
Hij gevoelde 't aan zijn boezem
Dat daar vreemds rondom hem was.

Haastig bad ze, en roerend smeekend:
„O voleind, en maak my vrij:
„'k Zie de ontelbre graauwe scharen,
„Zwervend thans om u en mij!"

Dwarlend bruischte 't rond hen henen.
Maar hij week geen stap ter zij:
Driemaal boog zijn hand zich kruisend...
't Duingemommel ging voorbij.

Maar hij sloeg eerbiedige oogen
Naar de schoone Jonkvrouw op,
Plotslijk voor zijn oog ontwikkeld
Als een moschroos uit heur knop.

— „Neen, niet aan mijn voet, gij eedle!
„Dien mij God heeft toegeleid:
„Aan dit eindloos dankbaar harte,
„U gètrouw in eeuwigheid".

---

[1]) Wohlgestalte kinder der menschen entwenden sie aus der wiege und legen ihre eignen hässlichen oder gar sich selbst an deren stelle. — Diese untergeschobnen geschöpfe heissen Cambiones, ahd. wihselinga, nhd. Wechselbälge. — Grimm, D. M. 263. (Aant. van Hofdijk).

XXVII. **Bijlagen.**

LADY ISABEL AND THE ELFKNICHT.

A.

a. 'The Gowans sae gay,' Buchan's Ballads of the North of Scotland, I, 22. b. Motherwell's MS., p. 563.

1 Fair lady Isabel sits in her bower sewing,
Aye as the gowans grow gay
There she heard an elf-knight blawing his horn
The first morning in May.

2 'If I had yon horn that I hear blawing,
And yon elf-knight to sleep in my bosom.

3 This maiden had scarcely these words spoken,
Till in at her window the elf-knight has luppen.

4 'It 's a very strange matter, fair maiden,' said he,
'I canna blaw my horn but ye call on me.

5 'But will ye go to yon greenwood side?
If ye canna gang, I will cause you to ride.'

6 He leapt on a horse, and she on another,
And they rode on to the greenwood together.

7 'Light down, light down, lady Isabel,' said he,
'We are come to the place where ye are to die.'

8 'Hae mercy, hae mercy, kind sir, on me,
Till ance my dear father and mother I see.'

9 'Seven king's-daughters here hae I slain,
And ye shall be the eigt o them.'

10 'O sit down a while, lay your head on my knee,
That we may hae some rest before that I die.'

11 She stroak'd him sae fast, the nearer he did creep,
Wi a sma charm she lulld him fast asleep.

12 Wi his ain sword-belt sae fast as she ban him,
Wi his ain dag-durk sae sair as she dang him.

13 'If seven king's-daughters here ye hea slain,
Lye ye here, a husband to them a'.'

B.

a. 'The Water o Wearie's Well,' Buchan's MSS., II, fol. 80. **b.** Buchan's Ballads of the North of Scotland, II, 201. **c.** Motherwell's MS., p. 561. **d.** Harris MS., No. 19.

1 THERE came a bird out o a bush,
On water for to dine,
An sighing sair, says the king's daughter,
'O wae's this heart o mine!'

2 He's taen a harp into his hand,
He's harped them all asleep,
Except it was the king's daughter,
Who one wink couldna get.

3 He's luppen on his berry brown steed,
Taen 'er on behind himsell,
Then baith rede down to that water
That they ca Wearie's Well.

4 'Wide in, wide in, my lady fair,
No harm shall thee befall;
Oft times I've watered my steed
Wi the waters o Wearie's Well.'

5 The first step that she stepped in,
She stepped to the knee;
And sighend says this lady fair,
'This water 's nae for me.'

6 Wide in, wide in, my lady fair,
No harm shall thee befall;
Oft times I 've watered my steed
Wi the water o Wearie's Well.

7 The next step that she stepped in,
She stepped to the middle;
'O,' sighend says this lady fair,
'I've wat my gowden girdle.

8 'Wide in, wide in, my lady fair,
No harm shall thee befall;
Oft times have I watered my steed
Wi the water o Wearie's Well.'

9 The next step that she stepped in,
She stepped to the chin;
'O,' sighend says this lady fair,
'They sud gar twa loves twin.'

10 'Seven king's-daughters I 'vn drownd there,
In the water o Wearie's Well,
And I 'll make you the eigt o them,
And ring the common bell.'

11 'Since I am standing here,' she says,
'This dowie death to die,
One kiss o your comely mouth
I 'm sure wad comfort me.'

12 He louted him oer his saddle bow,
To kiss her cheek and chin;
She 's taen him in her arms twa,
And thrown him headlong in.

13 'Since seven king's daughters ye 've drowned there,
In the water o Wearie's Well,
I'll make you bridegroom to them a',
An ring the bell mysell.'

14 And aye she warsled, and aye she swam,
And she swam to dry lan;
She thanked God most cheerfully
The dangers she oercame.

H

'May Collin,' MS. at Abbotsford. Scotch Ballads, Materials for Border Minstrelsy, No. 146.

1 May Collin . . . .
. . . . was her father's heir,
And she fell in love with a falsh priest,
And she rued it ever mair.

2 He followd her butt, he followd her benn,
He followd her through the hall,
Till she had neither tongue nor teeth
Nor lips to say him naw.

3 'We 'll take the steed out where he is,
The gold where eer it be,
And we 'll away to some unco land,
And married we shall be.'

4 They had not riden a mile, a mile,
A mile but barely three,
Till they came to a rank river,
Was raging like the sea.

5 'Light off, light off now, May Collin,
It 's here that you must die;
Here I have drownd seven king's daughters,
The eight now you must be.

6 'Cast off, cast off now, May Collin,
Your gown that 's of the green;
For it 's oer good and oer costly
To rot in the sea-stream.

7 'Cast off, cast off now, May Collin,
Your coat that 's of the black;
For it 's oer good and oer costly
To rot in the sea-wreck.

8 'Cast off, cast off now, May Collin,
Your stays that are well laced;
For thei 'r oer good and costly
In the sea's ground to waste.

9 ‘Cast [off, cast off now, May Collin,]
Your sark that ’s of the holland;
For [it ’s oer good and oer costly]
To rot in the sea-bottom.’

10 ‘Turn you about now, falsh Mess John,
To the green leaf of the tree;
It does not fit a mansworn man
A naked woman to see.’

11 He turnd him quickly round about,
To the green leaf of the tree;
She took him hastly in her arms
And flung him in the sea.

12 ‘Now lye you there, you falsh Mess John,
My mallasin go with thee
You thought to drown me naked and bare,
But take your cloaths with thee,
And if there be seven king's daughters there
Bear you them company.’

13 She lap on her milk steed
And fast she bent the way,
And she was at her father's yate
Three long hours or day.

14 Up and speaks the wylie parrot,
So wylily and slee:
‘Where is the man now, May Collin,
That gaed away wie thee?’

15 ‘Hold your tongue, my wylie parrot,
And tell no tales of me,
And where I gave a pickle befor
It ’s now I ’ll give you three.’

ARGENTILE AND CURAN.

THE Brutons 'being' departed hence
Seaven kingdoms here begonne,
Where diversly in divers broyles
The Saxons lost and wonne.

King Edel and King Adelbright
In Diria jointly raigne;
In loyal concorde during life
These kingly friends remaine.

When Adelbright should leave his life,
To Edel thus he sayes;
By those same bondes of happie love,
That held us friends alwaies;

By our by-parted crowne, of which
The moyetie is mine;
By God, to whom my soule must passe,
And so in time may thine;

I pray thee, nay I cònjure thee,
To nourish, as thine owne,
Thy niece, my daughter Argentile,
Till she to age be growne;
And then, as thou receivest it,
Resigne to her my throne.

A promise had for his bequest,
The testatòr he dies;
But all that Edel undertooke,
He afterwards denies.

Yet well he 'fosters for' a time
The damsell that was growne
The fairest lady under heaven;
Whose beautie being knowne,

A many princes seeke her love;
But none might her obtaine;
For grippell Edel to himselfe
Her kingdome sought to gaine;
And for that cause from sight of such
He did his ward restraine.

By chance one Curan, sonne unto
  A prince in Danske, did see
The maid, with whom he fell in love,
  As much as man might bee.

Unhappie youth, what should he doe?
  His saint was kept in mewe;
Nor he, nor any noble-man
  Admitted to her vewe.

One while in melancholy fits
  He pines himselfe awaye;
Anon he thought by force of arms
  To win her if he maye:

And still against the kings restraint
  Did secretly invay.
At length the high controller Love,
  Whom none may disobay,

Imbased him from lordlines
  Into a kitchen drudge,
That so at least of life or death
  She might become his judge.

Accesse so had to see and speake,
  He did his love bewray,
And tells his birth: her answer was,
  She husbandles would stay.

Meane while the king did beate his baines,
  His booty to atchieve,
Not caring what became of her,
  So he by her might thrive;
At last his resolution was
  Some pessant should her wive.

And (which was working to his wish)
  He did observe with joye
How Curan, whom he thought a drudge,
  Scapt many an amorous toye. [1])

---

[1]) The construction is, "How that many an amorous toy or foolery of love, 'scaped Curan;" *i. e.* escaped from him being off his guard.

The king, perceiving such his veine,
  Promotes his vassal still,
Lest that the basenesse of the man
  Should lett, perhaps, his will.

Assured therefore of his love,
  But not suspecting who
The lover was, the king himselfe
  In his behalf did woe.

The lady resolute from love,
  Unkindly takes that he
Should barre the noble, and unto
  So base a match agree:

And therefore shifting out of doores,
  Departed thence by stealth;
Preferring povertie before
  A dangerous life in wealth.

When Curan heard of her escape,
  The anguish in his hart
Was more than much, and after her
  From court he did depart;

Forgetfull of himselfe, his birth,
  His country, friends, and all,
And only minding (whom he mist)
  The foundresse of his thrall.

Nor meanes he after to frequent
  Or court, or stately townes,
But solitarily to live
  Amongst the country grownes.

A brace of years he lived thus,
  Well pleased so to live,
And shepherd-like to feed a flocke
  Himselfe did wholly give.

So wasting, love, by worke, and want,
  Grew almost to the waine:
But then began a second love,
  The worser of the twaine.

A country wench, a neatherds maid,
  Were Curan kept his sheepe,
Did feed her drove: and now on her
  Was all the shepherds keepe.

He borrowed on the working daies
  His holy russets [1]) oft,
And of the bacon's fat, to make
  Hiss startops blacke and soft.

And least his tarbox should offend,
  He left it at the folde;
Sweete growte, whig, his bottle had,
  As much as it might holde.

A sheeve of bread as browne as nut,
  And cheese as white as snow,
And wildings, or the seasons fruit
  He did in scrip bestow.

And whilst his py-bald curre did sleepe,
  And sheep-hooke lay him by,
On hollow quilles of oten straw
  He piped melody.

But when he spyed her his saint,
  He wip'd his greasie shooes,
And clear'd the drivell from his beard,
  And thus the shepheard wooes.

"I have, sweet wench, a peece of cheese,
  As good as tooth may chawe,
And bread and wildings souling well,
  (And therewithall did drawe

His lardrie) and in 'yeaning, [2]) see
  "Yon crumpling ewe," quoth he,
"Did twinne this fall, and twin schouldst thou,
  If I might tup with thee,

1) *i. e.* holy-day russets.
2) "Eating." PCC

"Thou art too elvish, faith thou art,
  Too elvish and too coy:
Am I, I pray thee, beggarly,
  That such a flocke enjoy?

"I wis I am not: yet that thou
  Doest hold me in disdaine
Is brimme abroad, and made a gybe
  To all that keepe this plaine.

"There be as quaint (at least that thinke
  Themselves as quaint) that crave
The match, that thou, I wot not why,
  Maist, but mislik'st to have.

"How wouldst thou match? (for well I wot,
  Thou art a female) I,
Her know not here that [1]) willingly
  With maiden-head would die.

"The plowmans labour hath no end,
  And he a churle will prove:
The craftsman hath more worke in hand
  Then fitteth unto love:

„The merchant, traffiquing abroad,
  Suspects his wife at home:
A youth will play the wanton; and
  An old man prove a mome.

"Then chuse a shepheard: with the sun
  He doth his flocke unfold,
And all the day on hill or plaine
  He merrie chat can hold;

"And with the sun doth folde againe;
  Then jogging home betime,
He turnes a crab, [2]) or turnes a round,
  Or sings some merry ryme.

---

[1]) "Her know I not her that." 1602.
[2]) *i. e.* roasts a crab, or apple.

"Nor lacks he gleefull tales, whilst round
 The nut-brown bowl doth trot; [1])
And sitteth singing care away,
 Till he to bed be got:

"Theare sleepes he soundly all the night,
 Forgetting morrow-cares:
Nor feares he blasting of his corne,
 Nor uttering of his wares;

"Or stormes by seas, or stirres on land,
 Or cracke of credit lost:
Not spending franklier than his flocke
 Shall still defray the cost.

"Well wot I, sooth they say, that say
 More quiet nights and daies
The shepheard sleeps and wakes, than he
 Whose cattel he doth graize.

"Beleeve me, lasse, a king is but
 A man, and so am I:
Content is worth a monarchie,
 And mischiefs hit the hie;

"As late it did a king and his
 Not dwelling far from hence,
Who left a daughter. save thyselfe,
 For fair a matchless wench." —
Here did he pause, as if his tongue
 Had done his heart offence.

The neatresse, longing for the rest,
 Did egge him on to tell
How faire she was, and who she was.
 "She bore," quoth he, "the bcll

"For beautie: though I clownish am,
 I know wat beautie is:
Or did I not, at seeing thee,
 I senceles were to mis.

* * * * * *

1) "To tell, whilst round the bole doth trot." Ed. 1597.

"Her stature comely, tall; her gate
  Well graced; and her wit
To marvell at, not meddle with,
  As matchless I omit.

"A globe-like head, a gold-like haire,
  A forehead smooth, and hie,
An even nose; on either side
  Did shine a grayish eie:

"Two rosie cheeks, round ruddy lips,
  White just-set teeth within;
A mouth in meane; and underneathe
  A round and dimpled chin.

"Her snowie necke, with blewish veines,
  Stood bolt upright upon
Her portly shoulders: beating balles
  Her veined breasts, anon

"Adde more to beautie. Wand-like was
  Her middle falling still,
And rising whereas women rise: * * *
  —Imagine nothing ill.

"And more, her long, and limber armes
  Had white and azure wrists;
And slender fingers aunswere to
  Her smooth and lillie fists.

"A legge in print, a pretie foot;
  Conjecture of the rest:
For amorous eies, observing forme,
  Think parts obscured best.

"With these, O raretie! with these
  Her tong of speech was spare;
But speaking, Venus seem'd to speake,
  The balle from Ide to bear.

"With Phœbe, Juno, and with both
  Herselfe contends in face;
Wheare equall mixture did not want
  Of milde and stately grace.

"Her smiles were sober, and her lookes
Were chearefull unto all:
Even such as neither wanton seeme,
Nor waiward; mell, nor gall.

"A quiet minde, a patient moode,
And not disdaining any;
Not gybing, gadding, gawdy: and
Sweete faculties had many.

"A nimph, no tong, no heart, no eie,
Might praise, might wish, might see;
For life, for love, for forme; more good,
More worth, more faire than shee.

"Yea such an one, as such was none,
Save only she was such:
Of Argentile to say the most,
Were to be silent much,"

I knew the lady very well,
But worthles of such praise,
The neatresse said: and muse I do,
A shepheard thus should blaze
The 'coate' of beautie.[1] Credit me,
Thy latter speech bewraies

Thy clownish shape a coined shew.
But wherefore dost thou weepe?
The shepheard wept, and she was woe,
And both doe silence keepe.

"In troth," quoth he, "I am not such,
As seeming I professe:
But then for her, and now for thee,
I from myselfe digresse.

"Her loved I (wretch that I am
A recreant to be)
I loved her that hated love,
But now I die for thee.

---

[1]) *i. e*, emblazon beauty's coat. Ed. 1597. 1602. 1612. read „coote"

"At Kirkland is my fathers court,
  And Curan is my name,
In Edels court sometimes in pompe,
  Till love countrould the same:

"But now—what now?—deare heart, how now?
  What ailest thou to weepe?"
The damsel wept, and he was woe,
  And both did silence keepe,

I graunt. quoth she, it was too much,
  That you did love so much:
But whom your former could not move,
  Your second love doth touch.

Thy twice-beloved Argentile
  Submitteth her to thee,
And for thy double love presents
  Herself a single fee,
In passion not in person chang'd,
  And I, my lord, am she.

They sweetly surfeiting in joy,
  And silent for a space,
When as the extasie had end,
  Did tenderly imbrace;
And for their wedding, and their wish
  Got fitting time and place.

Not England (for of Hengist then
  Was named so this land)
Then Curan had a hardier knight;
  His force could none withstand:
Whose sheep-hooke laid apart, he then
  Had higher things in hand.

First, making knowne his lawfull claime
  In Argentile her right,
He warr'd in Diria, [1]) and he wonne
  Bernicia, [1]) too in fight:

---

[1]) During the Saxon Heptarchy, the kingdom of Northumberland (consisting of six nothern counties, besides part of Scotland) was for a long time divided into two lesser sovereignties, viz. Deira (called here Diria), which contained the southern parts, and Bernicia, comprehending those which lay north.

And so from trecherous Edel tooke
  At once his life and crowne,
And of Northumberland was king,
  Long raigning in renowne.

VALENTINE AND URSINE.

PART THE FIRST

When Flora 'gins to decke the fields
  With colours fresh and fine,
Then holy clerkes their mattins sing
  To good Saint Valentine!

The King of France that morning fair
  He would a hunting ride;
To Artois forest prancing forth
  In all his princelye pride.

To grace his sports a courtly train
  Of gallant peers attend;
And with their loud and cheerful cryes
  The hills and valleys rend.

Through the deep forest swift they pass,
  Through woods and thickets wild;
When down within a lonely dell
  They found a new-born child;

All in a scarlet kercher lay'd
  Of silk so fine and thin:
A golden mantle wrapt him round,
  Pinn'd with a silver pin.

The sudden sight surpriz'd them all;
  The courtiers gather'd round:
They look, they call, the mother seek;
  No mother could be found.

At length the king himself drew near,
  And as he gazing stands,
The pretty babe look'd up and smil'd,
  And stretch'd his little hands.

Now, by the rood, King Pepin says,
  This child is passing fair:
I wot he is of gentle blood;
  Perhaps some prince's heir.

Goe bear him home unto my court
  With all the care ye may:
Let him be christen d Valentine,
  In honour of this day:

And look me out some cunning nurse:
  Well nurtur'd let him bee;
Nor ought be wantinh that becomes
  A bairn of high degree.

They look'd him out a cunning nurse;
  And nurtur'd well was hee;
Nor ought was wanting that became
  A bairn of high degree.

Thus grewe the little Valentine,
  Belov'd of king and peers;
And shew'd in all he spake or did
  A wit beyond his years.

But chief in gallant feates of arms
  He did himself advance,
That ere he grewe to man's estate.
  He had no peere in France

And now the early downe began
  To shade his youtful chin;
When Valentine was dubb d a knight,
  That he might glory win.

A boon, a boon, my gracious liege,
  I beg a boon of thee
The first adventure that befalls,
  May be reserv'd for mee.

The first adventure shall be thine,
  The king did smiling say:
Nor many days, when, lo! there came
  Three palmers clad in graye.

Help, gracious lord, they weeping say'd;
  And knelt, as it was meet:
From Artoys forest we be come,
  With weak and wearye feet.

Within those deep and ddrearye woods
  There wends a savage boy;
Whose fierce and mortal rage doth yield
  Thy subjects dire annoy.

'Mong ruthless beares he sure was bred;
  He lurks within their den:
With beares he lives; with beares he feeds,
  And drinks the blood of men.

To more than savage strength he joins
  A more than human skill:
For arms, ne cunning may suffice
  His cruel rage to still:

Up then rose Sir Valentine,
  And claim'd that arduous deed.
Go forth and conquer, say'd the king,
  And great shall be thy meed.

Well mounted on a milk-white steed,
  His armour white as snow;
As well beseem'd a virgin knight,
  Who ne'er had fought a foe:

To Artoys forest he repairs
  With all the haste he may;
And soon he spies the savage youth
  A rending of his prey.

His unkempt hair all matted hung
  His shaggy shoulders round:
His eager eye all fiery glow'd:
  His face with fury frown'd.

Like eagles' talons grew his nails:
  His limbs were thick and strong;
And dreadful was the knotted oak
  He bare with him along.

Soon as Sir Valentine approach'd
  He starts with sudden spring;
And yelling forth a hideous howl,
  He made the forests ring.

As when a tyger fierce and fell
  Hath spyed a passing roe,
Anp leaps at once upon his throat;
  So sprung the savage foe;

So lightly leap d with furious force
  The gentle knight to seize:
But met his tall uplifted spear,
  Which sunk him on his knees.

A second stroke so stiff and stern
  Had laid the savage low;
But springing up, he rais'd his club,
  And aim'd a dreadful blow.

The watchful warrior bent his head,
  And shun'd the coming stroke;
Upon his taper spear it fell,
  And all to shivers broke.

Then lighting nimbly from his steed,
  He drew his burnisht brand:
The savage quick as lightning flew
  To wrest it from his hand.

Three times he grasp'd the silver hilt;
  Three times he felt the blade;
Three times it fell with furious force;
  Three ghastly wounds it made.

Now with redoubled rage he roar'd;
  His eye-ball flash'd with fire;
Each hairy limb with fury shook;
  And all his heart was ire.

Then closing fast with furious gripe
He clasp'd the champion round,
And with a strong and sudden twist
He laid him on the ground.

But soon the knight, with active spring,
O'ertun'd his hairy foe:
And now between their sturdy fists
Past many a bruising blow.

They roll'd and grappled on the ground,
And there they struggled long:
Skilful and active was the knight;
The savage he was strong.

But brutal force and savage strength
To art and skill must yield:
Sir Valentine at length prevail'd,
And won the well-fought field.

Then binding strait his conquer'd foe
Fast with an iron chain,
He tyes him to his horse's tail,
And leads him o'er the plain.

To court his hairy captive soon
Sir Valentine doth bring;
And kneeling down upon his knee,
Presents him to the king.

With loss of blood and loss of strenth
The savage tamer grew;
And to Sir Valentine became
A servant try'd and true.

And 'cause with beares he erst was bred,
Ursine they call his name;
A name which unto future times
The Muses shall proclame.

PART THE SECOND

In high renown with prince and peere
Now liv'd Sir Valentine:
His high renown with prince and peere
Made envious hearts repine.

It chanc'd the king upon a day
  Prepar'd a sumptuous feast:
And there came lords, and dainty dames,
  And many a noble guest.

Amid their cups, that freely flow'd,
  Their revelry, and mirth,
A youthful knight tax'd Valentine
  Of base and doubtful birth.

The foul reproach, so grossly urg'd,
  His generous heart did wound:
And strait he vow'd he ne'er would rest
  Till he his parents found.

Then bidding king and peers adieu,
  Early one summer's day,
With faithful Ursine by his side,
  From court he took his way.

O'er hill and valley, moss and moor,
  For many a day they pass:
At length, upon a moated lake, [1])
  They found a bridge of bras.

Beyond it rose a castle fair,
  Y-built of marble stone:
The battlements were gilt with gold,
  And glittred in the sun.

Beneath the bridge, with strange device,
  A hundred bells were hung;
That man, nor beast, might pass thereon,
  But straight their larum rung.

This quickly found the youthful pair,
  Who boldly crossing o'er.
The jangling sound bedeaft their ears,
  And rung from shore to shore.

---

1) *i. e.* a lake that served for a moat to a castle.

Quick at the sound the castle gates
  Uulock'd and opened wide,
And strait a gyant huge and grim
  Stalk'd forth with stately pride.

Now yield you, caytiffs, to my will;
  He cried with hideous roar;
Or else the wolves shall eat your flesh,
  And ravens drink your gore.

Vain boaster, said the youthful knight,
  I scorn thy threats and thee:
I trust to force thy brazen gates,
  And set thy captives free.

Then putting spurs unto his steed,
  He aim'd a dreadful thrust;
The spear against the gyant glanc'd,
  And caus'd the blood to burst.

Mad and outrageous with the pain,
  He whirl'd his mace of steel:
The very wind of such a blow
  Had made the champion reel.

It haply mist; and now the knight
  His glittering sword display'd,
And riding round with whirlwind speed
  Oft made him feel te blade.

As when a large and monstrous oak
  Unceasing axes hew:
So fast around the gyant's limbs
  The blows quick-darting flew.

As when the boughs with hideous fall
  Some hapless woodman crush:
With such a force the enormous foe
  Did on the champion rush.

A fearful blow, alas! there came,
  Both horse and knight it took,
And laid them senseless in the dust;
  So fatal was the stroke.

Then smiling forth a hideous grin,
  The gyant strides in haste,
And, stooping, aims a second stroke:
  "Now caytiff breathe thy last!"

But ere it fell, two thundering blows
  Upon his scull descend:
From Ursine's knotty club they cáme,
  Who ran to save his friend.

Down sunk the gyant gaping wide,
  And rolling his grim eyes:
The hairy youth repeats his blows:
  He gasps, he groans, he dies.

Quickly Sir Valentine reviv'd
  With Ursine's timely care:
And now to search the castle walls
  The venturous youths repair.

The blood and bones of murder'd knights
  They found where'er they came:
At length within a lonely cell
  They saw a mournful dame.

Her gentle eyes were dim'd with tears;
  Het cheeks were pale with woe:
And long Sir Valentine besought
  Her doleful tale to know.

"Alas! young knight," she weeping said,
  "Condole my wretched fate;
A childless mother here you see;
  A wife without a mate.

"These twenty winters here forlorn
  I ve drawn my hated breath;
Sole witness of a monster's crimes,
  And wishing aye for death.

"Know, I am sister of a king,
  And in my early years
Was married to a mighty prince,
  The fairest of his peers.

"With him I sweetly liv'd in love
  A twelvemonth and a day:
When, lo! a foul and treacherous priest
  Y-wrought our loves' decay.

"His seeming goodness wan him pow'r;
  He had his master's ear:
And long to me and all the world
  He did a saint appear.

"One day, when we were all alone,
  He proffer'd odious love:
The wretch with horrour I repuls'd,
  And from my presence drove.

"He feign'd remorse, and piteous beg'd
  His crime I'd not reveal:
Which, for his seeming penitence,
  I promis d to conceal

"With treason, villainy, and wrong,
  My goodness he repay'd
With jealous doubts he fill'd my lord,
  And me to woe betray'd

"He hid a slave within my bed,
  Then rais'd a bitter cry.
My lord, possest with rage, condemn'd
  Me, all unheard, to dye.

"But 'cause I then was great with child,
  At length my life he spar'd:
But bade me instant quit the realme,
  One trusty knight my guard.

"Forth on my journey I depart,
  Opprest with grief and woe;
And tow'rds my brother's distant court,
  With breaking heart, I goe.

"Long time thro' sundry foreign lands
  We slowly pace along:
At length, within a forest wild,
  I fell in labour strong:

"And while the knight for succour sought,
  And left me there forlorn,
My childbed pains so fast increast
  Two lovely boys were born.

"The eldest fair, and smooth, as snow
  That tips the mountain hoar:
The younger's little body rough
  With hairs was cover'd o'er.

"But here afresh begin my woes:
  While tender care I took
To shield my eldest from the cold,
  And wrap him in my cloak;

"A prowling bear burst from the wood,
  And seiz'd my younger son:
Affection lent my weakness wings,
  And after them I run.

"But all forewearied, weak and spent,
  I quickly swoon'd away:
And there beneath the greenwood shade
  Long time I lifeless lay.

"At length the knight brought me relief,
  And rais'd me from the ground:
But neither of my pretty babes
  Could ever more be found.

"And, while in search we wander'd far,
  We met that gyant grim;
Who ruthless slew my trusty knight,
  And bare me off with him.

"But charm'd by heav'n, or else my griefs,
  He offer'd me no wrong;
Save that within these lonely walls
  I've been immur'd so long "

Now, surely, said the youthful knight,
  You are Lady Bellisance,
Wife to the Grecian Emperor:
  Your brother's King of France.

For in your royal brother's court
  Myself my breeding had;
Where oft the story of your woes
  Hath made my bosom sad.

If so, know your accuser's dead,
  And dying own'd his crime;
And long your lord hath sought you out
  Thro' every foreign clime.

And when no tidings he could learn
  Of his much-wronged wife,
He vow'd thenceforth within his court
  To lead a hermit s life.

Now heaven is kind the lady said;
  Ant dropt a joyful tear:
Shall I once more behold my lord?
  That lord I love so dear?

But, Madam, said Sir Valentine,
  And knelt upon his knee;
Know you the cloak that wrapt your babe,
  If you the same should see?

And pulling forh the cloth of gold,
  In which himself was found;
The lady gave a sudden shriek,
  And fainted on the ground,

But by his pious care reviv'd
  His tale she heard anon;
And soon by other tokens found,
  He was indeed her son.

But who's this hairy youth? she said;
  He much resembles thee:
The bear devour'd my younger son,
  Or sure that son were he.

Madam, this youth with bears was bred,
  And rear'd within their den.
But recollect ye any mark
  To know your son agen?

Upon his little side, quoth she,
  Was stampt a bloody rose.
Here, lady, see the crimsom mark
  Upon his body grows!

Then clasping both her new-found sons
  She bath'd their cheeks with tears;
And soon towards her brother s court
  Her joyful course she steers.

What pen can paint King Pepin's joy,
  His sister thus restor'd!
And soon a messenger was sent
  To chear her drooping lord:

Who came in haste with all his peers,
  To fetch her home to Greece;
Where many happy years they reign'd
  In perfect love and peace.

To them Sir Ursine did succeed,
  And long the scepter bare.
Sir Valentine he stay'd in France,
  And was his uncle's heir.

INHOUD.